

ti, označovaném také jako akropole. Tato plocha o výměře 10 ha je mimo intravilán obce a je zemědělsky využívána. Průzkum detektory kovů navázal na předchozí metody nedestruktivního výzkumu: letecké snímkování, povrchové sběry a geofyzikální měření. V této fázi nedestruktivního výzkumu se podařilo identifikovat jednotlivé části opevnění, zejména novou bránu v jižní části akropole. Podle vstupů do opevněného areálu a navazujících linií zahloubených objektů pak bylo možné rekonstruovat i základní komunikační schéma na akropoli.² Jihozápadně od kostela byl zachycen areál s vysokou koncentrací objektů spojených se zpracováním neželezných kovů.

V rámci průzkumu detektory kovů bylo cílem při každé výzkumné sezoně pokrýt celou plochu vnitřního hradiště. Smyslem opakovaných průzkumů bylo zajištění artefaktů, které mohly být v jedné sezoně umístěny v ornici tak, že nemohly být detektorem kovů identifikovány. Výzkum se zaměřil nejen na kovové artefakty, ale i na výrobní odpad a polotovary v podobě například slitků nebo drobných kovových úlomků. Poloha každého předmětu byla zaměřena v závislosti na typu přístroje GPS s předností o ± 10 cm – ± 3 m. Celkem bylo takto zaměřeno 1556 předmětů a odpracováno 973 pracovních hodin.³ Vedle standardního sběru a dokumentace nálezů bylo možné sledovat, jak se při povrchovém průzkumu projevuje postupné snižování počtu kovových artefaktů v ornici. Na příkladu dvou mincí můžeme sledovat, do jaké míry se kovové artefakty v ornici přesouvají. Mince označené jako katalogová č. Nm 13 a Nm 18 byly nalezeny ve dvou zlomcích, které byly od sebe vzdáleny v jednom případě 9,6 m (kat. č. Nm 18) a v druhém (kat. č. Nm 13) dokonce 33 m (viz *mapa 1*).

V rámci detektorových průzkumů byly nalezeny také mince staršího a mladšího období – 2 římské mince a 98 ražeb grošového a tolarového období, dva početní peníze a jedna blíže neurčitelná známka. V souvislosti s nálezy těchto 117 ražeb je zajímavý především chronologický hiát mezi poslední raně středověkou denárovou ražbou Bořivoje II. a následujícími prvními vrcholně středověkými ražbami grošového období Václava II. raženými až po roce 1300. Lze předpokládat, že nejmladší z denárových nálezů (kat. č. Nm 28) je také hranicí pro datování konce osídlení vnitřního hradiště.

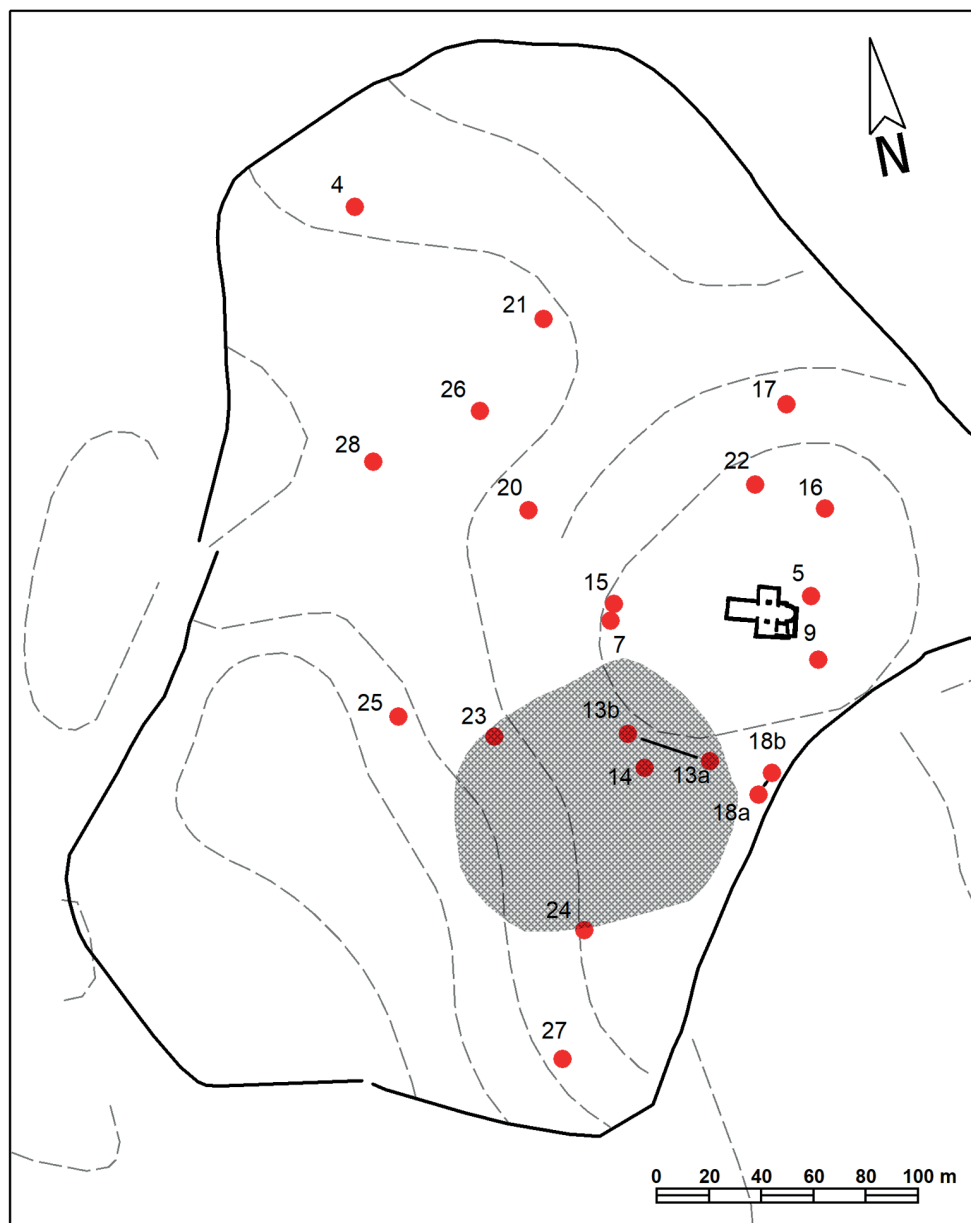
Mezi objevenými mladšími ražbami vyniká nález unikátního tlustého peníze Ludvíka I. Jagellonského (1516–1526), jenž byl vyražen kombinací razidel bílého peníze a dosud neznámé varianty haléře. Jedná se o vůbec první známou samostatnou tlustou ražbu tohoto panovníka.⁴

Bezprostřední souvislost s mincovními nálezy má také na domácí poměry početný soubor závaží, který je prezentován v druhé části tohoto příspěvku (kat. č. Nsz 1–12 a kat. č. Noz 1–18).

² KŘIVÁNEK, Roman – MAŘÍK, Jan: *Nedestruktivní výzkum akropole libického hradiště*, Sborník Národního muzea v Praze. Řada A, Historie, 66, 1–2, 2012, s. 67–70.

³ Zvláštní poděkování si zaslouží dobrovolní spolupracovníci, kteří se na výzkumu podíleli, zejména členové občanského sdružení Archeo LP 2010.

⁴ Ražba Ludvíka Jagellonského bude publikována samostatně.

Mapa 1: Nálezy mincí na libické akropoli. Číslování odpovídá katalogu nálezů mincí (Nm); zobrazeny pouze mince, které bylo možné alespoň přibližně lokalizovat; čarou jsou spojené zlomky mincí kat. č. Nm 13(a–b) a kat. č. Nm 18(a–b); šrafováním je vyznačený areál s doklady zpracování neželezných kovů.

Mince 10. a 11. století nalezené na Libici a v jejím zázemí

Nálezy mincí na Libici a v jejím nejbližším okolí z denárového období nebyly na rozdíl od jiných lokalit před zahájením opakovaného archeologického průzkumu detektorem kovů zanedbatelné.⁵ Jednalo se v podstatě o dvanáct nálezů, z nichž pouze jediný obsahoval více mincí. Od roku 2009 probíhá oficiální archeologický povrchový průzkum akropole hradiště Libice za pomoci detektorů. V sedmi z deseti sezon se podařilo objevit 15 mincí denárového období či jejich zlomků. Z 12 českých ražeb připadá pět na denáry knížete Boleslava II. (972–999), pět na Břetislava I. (1035–1055), jedna na Spytihněva II. (1055–1061). Dvě mince patří do okruhu denárů bavorsko-švábských, první je pravděpodobně ražba bavorského vévody Liudolfa Švábského (953–954), druhá je blíže neurčitelné soudobé falsum. Poslední mincí tohoto období nalezenou v rámci těchto průzkumů na Libici je byzantský miliaresion Basileia I. (976–1025) ražený v letech 977–989 v Konstantinopoli. V zázemí hradiště byl detektorem objeven 16. kus patřící Břetislavovi I. (1035–1055). Tyto mince korespondují se staršími šesti nálezy z akropole, při kterých byly objeveny denáry Boleslava I., Boleslava II., Břetislava I., Jindřicha I./II. Bavorského a soudobé falsum z bavorsko-švábského okruhu.

Nálezy z akropole pak doplňují čtyři nálezy z předhradí, při kterých byly nalezeny mince Jindřicha I./II. Bavorského, Břetislava I., Bořivoje II. a byzantský zlatý histamenon Jana I. Cimiska, jeden přesněji nelokalizovatelný, tj. nález oto-adlétského denáru, a jeden z podhradí výjimečný tím, že se jedná o jediný depot více mincí (10 denárů Boleslava II.) z celé libické aglomerace, navíc uložený jako obol mrtvých do hrobu.

V úhrnu do období ražby českých denárů spadá 28 nálezů. V chronologickém pořadí nálezů se jedná o následující depoty. Prvním nálezem byl, nepočítáme-li nejasný depot mincí Boleslavů z 80. let 19. století široce lokalizovaný do okolí města Poděbrad (NÁLEZY 1423),⁶ objev deseti mincí Boleslava II. typu ruka/ethelredské poprsí (CACH 123, 136 a 141)⁷ v kostrovém hrobě č. 53 při archeologickém výzkumu pohřebiště prováděném Janem Hellichem během stavby nové budovy železniční stanice roku 1896 (NÁLEZY 1427).⁸

⁵ POLANSKÝ, Luboš: *Nález denáru Jindřicha I. Bavorského z raně středověkého hradiště v Libici nad Cidlinou (okr. Nymburk)*, Numismatický sborník 20, 2005, s. 146–147. Tam i starší soupis nálezů z 10. století na Libici. Mincovní část této studie je upravenou a doplněnou kapitolou disertační práce POLANSKÝ, Luboš: *Mince 9. a 10. století v archeologických nálezech z českých zemí a jejich přínos pro počátky našich dějin*, Praha 2019, s. 93–134.

⁶ *Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II. 1. České, moravské a slezské nálezy mincí údobí denárového*, sest. P. Radoměský, Praha 1956, (dále v textu i katalogu jen NÁLEZY).

⁷ CACH, František: *Nejstarší české mince I. České denáry do mincovní reformy Břetislava I.*, Praha 1970, (dále v textu i katalogu jen CACH pro čísla denárových typů a variant, popř. CACH N pro čísla ze seznamu denárových nálezů).

⁸ NÁLEZY 1427, s. 11 je uvedeno mylné datum objevení 15. 7. 1954.

Druhým nálezem byl oto-adlétský denár získaný při výkopech někdy před datem 25. 1. 1909, kdy byl darován majitelem cukrovaru Eduardem Haislem do sbírek Národního muzea (NÁLEZY 1440).

Třetím byl náhodný nález denáru knížete Boleslava typu kříž s 9 body/kaplice s **IOA** (CACH 11) učiněný školákem roku 1924 v jižní části vnitřního hradiště (NÁLEZY 1421).

Čtvrtým byl další denár typu kříž s 9 body/kaplice s ⁹ nalezený v roce 1949 při archeologickém výzkumu v objektu v severozápadní části vnitřního hradiště (NÁLEZY 1419), jehož provenienci však nelze s jistotou určit, protože jeho opisy jsou nesrozumitelné. Určité indicie naznačují, že by se spíše než o napodobeninu českých mincí mohlo jednat o následní ražbu imitující naburský denár vévody Jindřicha II. (955–976, 985–995) z let 962/7–973.

Pátý denár byl vykopaný při archeologickém výzkumu v roce 1951 na pohřebišti akropole v kostrovém hrobě č. 71 (NÁLEZY 1469). Jedná se o denár Břetislava I. typu postava panovníka / poprsí světce (CACH 316) použitý jako obol mrtvých uložený v levé ruce kostry.¹⁰

Šestým je náhodný nález byzantské zlaté mince Jana I. Cimiska (969–976), který byl učiněn v 60. letech 20. století při práci na pozemcích zahradnictví, tj. v prostoru jižní části libického předhradí.

Sedmým pak nález z roku 1971, kdy byl v druhotném zásypu rybářské sádky zhruba uprostřed vnitřního hradiště nalezen další denár typu kříž s devíti body/kaplice s **ⲓⲛⲃⲣⲏⲥⲁ**. Jedná se o soudobé falsum naburského denáru Jindřicha II. (955–976, 985–995) z let 962/7–973 s korumpovanými opisy a nápisem.

Osmým nálezem učiněným při předstihovém záchranném výzkumu v roce 1976 v ploše staveniště kulturního domu na parcele č. 18/1 ve středu předhradí je denár Břetislava I. malého střížku (CACH 322). Byl nalezen v sondě 3 v druhotné pozici v zásypu objektu 31 náležejícímu k vrcholně středověkému až raně novověkému manskému dvoru vybudovanému ve 14. století.¹¹

Devátým nálezem spojovaným s Libicí je údajný povrchový sběr denáru typu ruka / ethelredské poprsí Boleslava II. (dříve Soběslava Slavníkovce) typu CACH 153 v těsném západním sousedství severní části mladšího libického paláce učiněný sběratelem přibližně počátkem roku 1981. Tento nález je zpochybňován, je možné, že se jedná o záměrnou lokaci mince na Libici, která by tak „v době nálezu“ byla první a jedinou slavníkovskou mincí zde objevenou.¹²

⁹ CACH uvádí č. 16, ale v: HÁSKOVÁ, Jarmila: *Slavníkovské mincování*, in: LIVBVZ METROPOLIS. Tam, kde řeka Cidlina trátí své jméno, Libice nad Cidlinou 1981, s. 19–22., obr. 1, 2 a 43 je vyobrazena fotografie zcela odlišné mince s CACH 16 nesouvisející. Viz níže kat. č. Nm 4.

¹⁰ RADOMĚRSKÝ, Pavel: *Obol mrtvých u Slovanů v Čechách a na Moravě. Příspěvek k datování kostrových hrobů mladší doby hradištní*, in: Sborník Národního muzea A – 9, Praha 1955, s. 19.

¹¹ NEMEŠKALOVÁ, Zdenka – JUSTOVÁ, Jarmila: *Denár Břetislava I. z libického předhradí*, Numismatické listy 33, 1978, s. 17; CACH N 509; TUREK, Rudolf – HÁSKOVÁ, Jarmila – JUSTOVÁ, Jarmila: *LIVBVZ METROPOLIS. Tam, kde řeka Cidlina trátí své jméno*, Libice nad Cidlinou 1981, s. 47, 49, obr. 64: 1.

¹² TUREK, Rudolf: *Poznámky k nálezům denárů 10. věku v Libici n. Cidlinou*, Numismatické listy 36, 1981, s. 36–37.

Desátým nálezem při archeologickém výzkumu u rodinného domku a garáže na parcele č. 6 v sondě 28 při východním okraji předhradí v mladohradištní vrstvě 5 vnitřního příkopu opevnění je nejmladší mince souboru, a to denár Bořivoje II. (1100–1107, 1109–1110, 1118–1120) z let 1118–1120.

Jedenáctý nález byl vyzdvižen při archeologickém výzkumu v letech 1981/1983 na předhradí v jámovém objektu č. 30.¹³ Jde o nabburský denár Jindřicha I. (948–955) či Jindřicha II. Bavorského (955–962/7) typu HAHN MR 65a1.²A.¹⁴

Dvanáctým je povrchový nález učiněný v 90. letech minulého století na ploše západního areálu, resp. na akropoli hradiště, a to další nabburská mince Jindřicha I. či Jindřicha II. Bavorského (948–955–962/7).¹⁵

Následující mince byly, až na jednu výjimku (kat. č. Nm 19), objeveny v rámci oficiálních archeologických povrchových průzkumů akropole hradiště Libice za pomoci detektorů (kat. č. Nm 13–18, Nm 20–26). Bylo nalezeno 16 mincí či zlomků, z nichž ve dvou případech se jednalo o dva zlomky téže mince.

Třináctá až osmnáctá mince byly nalezeny ve dnech 11.–12. 9. 2010. Jednalo se o čtyři denáry Břetislava I. (1035–1055), tzv. malého střížku CACH 322 (3x) a CACH 324 (1x), dva zlomky denáru typu kříž se 3 body/kaplice s **PER** Liudolfa Švábského (953–954) a jeden ze dvou zlomků denáru mečového typu CACH 42 Boleslava II. (972–999). Druhý zlomek této mince byl jako jediný denárový nalezen 24. 9. 2013.

Devatenáctá mince denár Břetislava I. (1035–1055) typu CACH 322 je detektorový nález z let 2010–2013, učiněný na poli cca 700 m severozápadně od hřbitova v obci Libice nad Cidlinou.

Dvacátá a dvacátá první mince byla objevena 20. 8. 2011, dvacátá třetí 21. 8. 2011. Všechny tři jsou denáry Boleslava II. (972–999), jeden tzv. fríského typu CACH 118 a dva typu ethelredského CACH 123 (druhý blíže neurčitelný).

Dvacátá třetí a čtvrtá mince, nalezené 4.–5. 8. 2012, patří typu ruka/kaplice CACH 29 Boleslava II. (972–999) a dalšímu denáru tzv. malého střížku typu CACH 322 Břetislava I. (1035–1055).

Další tři nálezy (kat. č. Nm 25–27) z roku 2014 přinesly nové typy mincí. Dvacátý pátý je nález zlomku soudobého falsa z bavorsko-švábské oblasti z konce 10. století; dvacátý šestý patří denáru tzv. malého střížku typu CACH 330 Spytihněvu II. (1055–1061) a dvacátý sedmý nález je druhým nálezem byzantské mince tentokrátě však stříbrné ražby, tj. miliaresia Basileia II. (976–1025) z let 977–989.

Konečně poslední dvacátý osmý nález z roku 2018 připadá mečovému typu CACH 49 Boleslava II. (972–999).

¹³ JUSTOVÁ, Jarmila: *Archeologický výzkum na předhradí slovanského hradiště v Libici nad Cidlinou a jeho zázemí v letech 1980–1984. Předběžná zpráva*, *Archeologické rozhledy* 37, 1985, s. 313. Zde mince určena dle Nemeškalové chybně jako CACH 3.

¹⁴ HAHN, Wolfgang: *Moneta Radasponensis. Bayerns Münzprägung im 9., 10. und 11. Jahrhundert*, Braunschweig 1976, (dále jen HAHN MR), č. 65a1.²A.

¹⁵ POLANSKÝ, L.: *Nález denáru Jindřicha I.*, s. 146–147.

Komentovaný soupis nálezů mincí (Nm)¹⁶ na libické aglomeraci v chronologickém pořadí¹⁷

Nm 1.1. ČECHY, Boleslav II. (972–999), mincovna *Praha*, mincmistr Omeriz, denár typ ruka/poprsí cca 988–995.

Av.: v hladkém kruhu ruka (levice) shora vycházející ze dvou oblouků mezi **W** a **A**, nad písmeny vodorovné čárky;

opis 1 h ↑ **W**: **XDVBOTETAVS**•

Rv.: v hladkém kruhu tzv. ethelredské poprsí zprava, před ním křížek;

opis 11 h ↑ **W**: **XOMERIZ•RRACA•CIV**

AR; 1,1368 g; 22,49 x 22,63 mm; 12 h; vyštipnutý kousek okraje, prasklý na 8 h; na rubní straně v obraze odchlípnutý kousek stříbrné vrstvy, plátku.

Určení: **CACH 123**.

Lit.: CACH N 21; NÁLEZY 1427; HELlich, J.: *Archeologický výzkum*, s. 682–683;¹⁸ HELlich, J.: *Nálezy*, s. 38–39;¹⁹ RADOMĚRSKÝ, P.: *Obol*, s. 18–19, č. 11;

¹⁶ V následujícím soupisu nálezů nejsou mince s jistými náleзовými okolnostmi z archeologických výzkumů a nesporných starších povrchových nálezů označeny žádným příznakem. Nálezy nahlášené a odevzdané archeologům a institucím pocházející z důvěryhodných zdrojů jsou označeny [?]. Mince s nespornými náleзовými okolnostmi v soukromém držení jsou označeny [??]. Nálezy se spornými náleзовými okolnostmi v soukromém majetku jsou označeny [???]. Fotografie dochovaných mincí jsou zvětšeny 2 : 1, foto Abalon.

¹⁷ Po odevzdání rukopisu byl v LUKAS, Jiří – VIDEMAN, Jan: *Počátky českého mincovnictví*, Praha 2021, s. 190 publikován další nález údajně pocházející z hradiště Libice (Nm 29. [???]). Má se jednat o zlomek bavorského denáru Jindřicha II. (955–976, 985–995) z let 973–976 tzv. šestibodového typu kříž/kaplice. Měl být nalezen pomocí detektoru kovů na ploše vnitřní části raně středověkého hradiště 8. 5. 2021. V tuto dobu byl však dle dokumentace J. Maříka na ploše již vzrostlý porost kukuřice. Vzhledem k tomu, že je mince v soukromém držení, nebyla nahlášena, okolnosti nálezu jsou nejasné, a protože mince autorům nebyla k dispozici, není tato mince zařazena do následujícího katalogu.

¹⁸ HELlich, Jan: *Archeologický výzkum ve středních Čechách. Novější výzkumy v okolí Libice u Poděbrad*, Památky archeologické 17, 1897, s. 671–694.

¹⁹ HELlich, Jan: *Nálezy denárů Boleslava II. na Libici*, Numismatický časopis československý 1, 1925, s. 38–39.

MAŘÍK, J.: *Libice*, s. 620;²⁰ MAŘÍK, J.: *Topografie*, s. 340;²¹ POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 97.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **1896**; lokace: podhradí, pohřebiště u nádraží, v kostrovém hrobě č. 53 při archeologickém výzkumu. Sbírka: Národní muzeum, Oddělení pravěku a antického starověku, inv. č. H1-54213.

Nm 1.2. ČECHY, Boleslav II. (972–999), mincovna *Praha*, mincmistr Omeriz, denár typ ruka/poprsí cca 988–995.

Av.: v hladkém kruhu ruka (levice) shora vycházející ze dvou oblouků mezi ω a Λ, nad písmeny vodorovné čárky;

opis 2 h ↑☉: **XDVXBOFEZTAVS•**

Rv.: v hladkém kruhu tzv. ethelredské poprsí zprava, před ním křížek;

opis 9 h ↑☉: **XOMEPIZRRACA•CIV**

AR; 1,2478 g; 21,72 x 21,64 mm; 1 h.

Určení: **CACH 123**.

Lit.: CACH N 21; NÁLEZY 1427; HELlich, J.: *Archeologický výzkum*, s. 682–683; HELlich, J.: *Nálezy*, s. 38–39; RADOMĚRSKÝ, P.: *Obol*, s. 18–19, č. 11, s. 64, č. 1; MAŘÍK, J.: *Libice*; MAŘÍK, J.: *Topografie*, s. 340; POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 97–98.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **1896**; lokace: podhradí, pohřebiště u nádraží, v kostrovém hrobě č. 53 při archeologickém výzkumu.

Sbírka: Národní muzeum, Oddělení pravěku a antického starověku, inv. č. H1-54214.

²⁰ MAŘÍK Jan: *Libice nad Cidlinou – U nádraží, „Záchranný archeologický výzkum“ z roku 1896*, *Archeologie ve středních Čechách* 7, 2003, č. 2, s. 619–623.

²¹ MAŘÍK, Jan: *Topografie pohřebišť v aglomeraci hradiště v Libici nad Cidlinou*, *Archeologické rozhledy* 57, 2005, s. 331–350.

Nm 1.3. ČECHY, Boleslav II. (972–999), mincovna *Praha*, mincmistr Omeriz, denár typ ruka/poprsí cca 988–995.

Av.: v hladkém kruhu ruka (levice) shora vycházející ze dvou oblouků mezi ω a Λ, nad písmeny vodorovné čárky;

opis 1,5 h ↑☩: **XDVXBOGEZTAVS•**

Rv.: v hladkém kruhu tzv. ethelredské poprsí zprava, před ním křížek;

opis 9 h ↑☩: **XOMERIZ•RRACA•CIV**

AR; 1,1834 g; 21,94 x 21,84 mm; 7,5 h.

Určení: **CACH 123.**

Lit.: CACH N 21; NÁLEZY 1427; HELlich, J.: *Archeologický výzkum*, s. 682–683; HELlich, J.: *Nálezy*, s. 38–39; RADOMĚRSKÝ, P.: *Obol*, s. 18–19, č. 11; MAŘÍK, J.: *Libice*; MAŘÍK, J.: *Topografie*, s. 340; POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 98–99.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **1896**; lokace: podhradí, pohřebiště u nádraží, v kostrovém hrobě č. 53 při archeologickém výzkumu.

Sbírka: Národní muzeum, Oddělení pravěku a antického starověku, inv. č. H1-54215.

Nm 1.4. ČECHY, Boleslav II. (972–999), mincovna *Praha*, mincmistr Omeriz, denár typ ruka/poprsí cca 988–995.

Av.: v hladkém kruhu ruka (levice) shora vycházející ze dvou oblouků mezi ω a Λ, nad písmeny vodorovné čárky;

opis 1,5 h ↑☩: **XDVXBOGEZTAVS•**

Rv.: v hladkém kruhu tzv. ethelredské poprsí zprava, před ním křížek;
opis 10,5 h ↑: **XOMERIZ•RRACA•CIV**

AR; 1,1579 g; 20,98 x 20,98 mm; 1,5 h.

Určení: **CACH 123**.

Lit.: CACH N 21; NÁLEZY 1427; HELlich, J.: *Archeologický výzkum*, s. 682–683; HELlich, J.: *Nálezy*, s. 38–39; RADOMĚRSKÝ, P.: *Obol*, s. 18–19, č. 11; MAŘÍK, J.: *Libice*; MAŘÍK, J.: *Topografie*, s. 340; POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 99.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **1896**; lokace: podhradí, pohřebiště u nádraží, v kostrovém hrobě č. 53 při archeologickém výzkumu.

Sbírka: Národní muzeum, Oddělení pravěku a antického starověku, inv. č. H1-54216.

Nm 1.5. ČECHY, Boleslav II. (972–999), mincovna *Praha*, mincmistr Omeriz, denár typ ruka/poprsí cca 988–995.

Av.: v hladkém kruhu ruka (levice) shora vycházející ze dvou oblouků mezi **ω** a **Λ**, nad písmeny vodorovné čárky;

opis 1,5 h ↑: **+DV+BOLEZTAVS•**

Rv.: v hladkém kruhu tzv. ethelredské poprsí zprava, před ním křížek;

opis 9 h ↑: **XOMERIZ•RRACA•CI=**

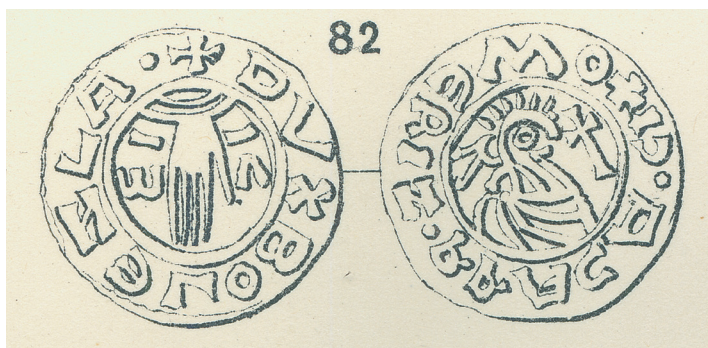
Určení: **CACH 123**.

Lit.: CACH N 21; NÁLEZY 1427; HELlich, J.: *Archeologický výzkum*, s. 682–683; HELlich, J.: *Nálezy*, s. 38–39; RADOMĚRSKÝ, P.: *Obol*, s. 18–19, č. 11; MAŘÍK, J.: *Libice*; MAŘÍK, J.: *Topografie*, s. 340; POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 100.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **1896**; lokace: podhradí, pohřebiště u nádraží, v kostrovém hrobě č. 53 při archeologickém výzkumu.

Sbírka: soukromá (1897 Eduard Haisl, dnes neznámá).

Kom.: vyobrazení převzato z HELlich, J.: *Archeologický výzkum*, s. 677–678, obr. 11.

Nm 1.6. ČECHY, Boleslav II. (972–999), mincovna *Praha*, mincmistr Omeriz, denár typ ruka/poprsí cca 988–995.

Av.: v hladkém kruhu ruka (levice) shora vycházející ze dvou oblouků mezi **ω** a **Λ**, nad písmeny vodorovné čárky;
opis 12 h ↑**U**: **+DVXBOLEZLA•**

Rv.: v hladkém kruhu tzv. ethelredské poprsí zprava, před ním křížek;
opis 1,5 h ↑**U**: **+OMERIZ•RRACA[• či O]CI**

AR; 1,26 g.

Určení: **CACH 123**; SMOLÍK 231 (tab. IV:82).²²

Lit.: CACH N 21; NÁLEZY 1427; HELICH, J.: *Archeologický výzkum*, s. 682–683; HELICH, J.: *Nálezy*, s. 38–39; SMOLÍK, J.: *Denáry*, s. 24, č. 5, s. 76, č. 231; RADOMĚRSKÝ, P.: *Obol*, s. 18–19, č. 11; MAŘÍK, J.: *Libice*; MAŘÍK, J.: *Topografie*, s. 340; POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 100–101.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **1896**; lokace: podhradí, pohřebiště u nádraží, v kostrovém hrobě č. 53 při archeologickém výzkumu.

Sbírka: Národní muzeum, rozřazena.

Kom.: mince popsána dle textu a vyobrazení u SMOLÍKA. Smolík má rozpor mezi textem a vyobrazením v opise rubu (**•** versus **O**). Přes specifický opis mince ve sbírce nebyla identifikována. Vyobrazení převzato z SMOLÍK, J.: *Denáry*, tab. IV:82.

Nm 1.7. až 1.8. ČECHY, Boleslav II. (972–999), mincovna *Praha*, mincmistr Omeriz, denár typ ruka/poprsí cca 988–995.

Určení: **CACH 123**.

Lit.: CACH N 21; NÁLEZY 1427; HELICH, J.: *Archeologický výzkum*, s. 682–683; HELICH, J.: *Nálezy*, s. 38–39; RADOMĚRSKÝ, P.: *Obol*, s. 18–19, č. 11; MAŘÍK, J.: *Libice*; MAŘÍK, J.: *Topografie*, s. 340; POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 101.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **1896**; lokace: podhradí, pohřebiště u nádraží, v kostrovém hrobě č. 53 při archeologickém výzkumu.

Sbírka: Národní muzeum, rozřazeny.

Kom.: ve staré sbírce je rozřazen větší počet mincí tohoto typu bez lokace, mince tedy již nepůjde zpětně zřejmě identifikovat.

²² SMOLÍK, Josef: *Denáry Boleslava I., Boleslava II., Boleslava III. a Vladivoje*, Praha 1899.

Nm 1.9. ČECHY, Boleslav II. (972–999), mincovna *Olomouc*, mincmistr Mizlenta, denár typ ruka/poprsí cca 988–995.

Av.: v hladkém kruhu ruka (levice) shora vycházející ze dvou oblouků mezi ω a Λ , nad písmeny vodorovné čárky;

opis 1 h $\uparrow \cup$: **+DV+BOLEZLAVS•**

Rv.: v hladkém kruhu tzv. ethelredské poprsí zprava, před ním křížek;

opis 12 h $\uparrow \cup$: **WIZAdoANVCANU**

AR; 1,1118 g; 21,56 x 21,53 mm; 6 h.

Určení: **CACH 136**; SMOLÍK 289.

Lit.: CACH N 21; NÁLEZY 1427; HELlich, J.: *Archeologický výzkum*, s. 682–683; HELlich, J.: *Nálezy*, s. 38–39; SMOLÍK, J.: *Denáry*, s. 24, č. 5, s. 82, č. 289; RADOMĚRSKÝ, P.: *Obol*, s. 18–19, č. 11; MAŘÍK, J.: *Libice*; MAŘÍK, J.: *Topografie*, s. 340; POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 102.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **1896**; lokace: podhradí, pohřebiště u nádraží, v kostrovém hrobě č. 53 při archeologickém výzkumu.

Sbírka: Národní muzeum, Numismatické oddělení, inv. č. H5-79.

Kom.: mince byla identifikována ve sbírce Národního muzea dle popisu u SMOLÍKA.

Nm 1.10. ČECHY, Boleslav II. (972–999), mincovna *Vyšehrad*, mincmistr Athaz, denár typ ruka/poprsí cca 988–995.

Av.: v hladkém kruhu ruka (levice) shora vycházející ze dvou oblouků mezi ω a Λ , nad písmeny vodorovné čárky;

opis 12 h ↑Ů: **+BOLEZLVDVX**

Rv.: v hladkém kruhu tzv. ethelredské poprsí zprava, před ním křížek;

opis 11,5 h ↑Ů: **+VDVCEGVATHZ**

AR; [1,0374] g; [22,23] x 22,32 mm; 1,5 h; olámaný mezi 12 a 4 h.

Určení: **CACH 141**; SMOLÍK 352 (tab. V:105).

Lit.: CACH N 21; NÁLEZY 1427; HELlich, J.: *Archeologický výzkum*, s. 682–683; HELlich, J.: *Nálezy*, s. 38–39; SMOLÍK, J.: *Denáry*, s. 24, č. 5, s. 90, č. 352; RADOMĚRSKÝ, P.: *Obol*, s. 18–19, č. 11; HÁSKOVÁ, J.: *Vyšehradská mincovna*, s. 131, č. IV.1.a;²³ MAŘÍK, J.: *Libice*; MAŘÍK, J.: *Topografie*, s. 340; POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 102–104.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **1896**; lokace: podhradí, pohřebiště u nádraží, v kostrovém hrobě č. 53 při archeologickém výzkumu.

Sbírka: Národní muzeum, Numismatické oddělení, inv. č. H5-107.

Kom.: v literatuře je k tomuto nálezu uvedeno několik chybných údajů. J. Hellich jej ve svém druhém článku datuje k roku 1897.²⁴ NÁLEZY 1427, s. 11 pro změnu uvádí zcela chybné přesné datum odkrytí – 15. 7. 1954. Denár kat. č. Nm 1.10 byl vzorem pro perokresbu uvedenou na tab. V:105 v katalogu SMOLÍKA a č. 141 v katalogu CACHA.²⁵ Ke jménu mincmistra (Athanasia) viz Polanský.²⁶ SMOLÍK uvádí ve svém katalogu 6 ks,²⁷ z toho jeden Athazův, zbylých 5 považuje za Omerizovi. Uvádí však 3 varianty – č. 258 (3x) odpovídá našim denárům kat. č. Nm 1.1–4; SMOLÍK č. 231 má variantní opisy líce i rubu, avšak zcela jasně jde o minci Omerize (kat. č. Nm 1.5); oproti tomu č. 289 není, jak se domnívá SMOLÍK, Omeriz, ale CACH 136 Mizlenta z Olomouce (kat. č. Nm 1.9). Tento exemplář se podařilo identifikovat ve sbírce Národního muzea. Z jakého důvodu uvádí CACH N 21 jako součást nálezu typ CACH 140 je nejasné, není však vyloučené, že mohlo jít o omyl v určení SMOLÍKOVA denáru č. 289.

Depot mohl, ale spíše neobsahoval více mincí. Z Hellichova popisu vyplývá, že hrob z kamene nejevil žádné známky porušení, z čehož spolu s faktem, že některé kosti byly přemístěny, vyvodil závěr, že byl hrob vybrán někým, kdo o depotu věděl, již cca 10 let po pohřbu. Neporušený hrob, přemístění pouze některých kostí a rozptýlení mincí jen na jedné straně od nebožtíka spíše naznačují, že změny v hrobě způsobil rozklad těla v duté hrobce spolu s působením půdní fauny, tj. především velkých hrabavých

²³ HÁSKOVÁ, Jarmila: *Vyšehradská mincovna na přelomu 10. a 11. století*, Sborník Národního muzea v Praze A 29, 1975, s. 105–160.

²⁴ HELlich, J.: *Nálezy*, s. 38–39.

²⁵ CACH 141.

²⁶ POLANSKÝ, Luboš: *Jména mincmistrů na českých denárech přelomu 10. a 11. století*, in: *Co můj kostel dnes má, nemůže kníže odnít*. Věnováno Petru Sommerovi k životnímu jubileu, ed. Eva Doležalová – Petr Meduna, Praha 2011, s. 236–246; POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 394–409.

²⁷ SMOLÍK, J.: *Denáry*, s. 76, č. 231, s. 79, č. 258 (3x), s. 82, č. 289 a s. 90, č. 352.

zvířat – hlodavců.²⁸ Můžeme se proto domnívat, že hotovost deseti denárů byla původní a že se jednalo o bohatý obol mrtvých.²⁹ Druhá varianta výkladu, že se jednalo o pohřbení s hotovostí, nevylučuje zcela i záměr – tedy obol mrtvých ve formě symbolické hotovosti dotyčného. Násobek deseti koresponduje s početním územ v Čechách 10. století, jak dokládá zpráva Ibrahima ibn Jakuba o deseti šátečcích za denár.³⁰ Předpokládat při uložení těla s takovou hotovostí výjimečnou událost (násilná smrt, nemoc, strach ze zemřelého) je dosti spekulativní závěr. Zbavení se strachu se v hrobech projevuje zcela jiným způsobem. Násilnou smrt většinou doprovází z pohledu tehdejší společnosti zcela legitimní právo na kořist. V případě libického nebožtíka jde však, jak svědčí nejen mince, ale i „honosná“ hrobka, o velmi významný pohřeb bez známek jakýchkoli negativních pověrečných aktivit.

Nm 2. SASKO, Ota III. (983–1002) a **Adléta** († 999), mincovna *Goslar* (?), denár tzv. oto-adlétský cca 983–999.

AR; neměřeno; špatně zachovalý.

Lit.: NÁLEZY 1440; POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 104.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **před 25. 1. 1909**; lokace: při výkopech na Libici.

Sbírka: Národní muzeum, Numismatické oddělení, přír. č. H5p2/1909 (získán od E. Haisla), rozřazen.

Kom.: denár byl ve sbírce Národního muzea rozřazen a s největší pravděpodobností jej nebude možné již identifikovat. V literatuře nebyl vůbec popsán ani přibližně určen a nebylo publikováno ani žádné vyobrazení.

²⁸ ČERNÝ, Viktor: *Význam tafonomických procesů při studiu pohřebního ritu*, Archeologické rozhledy 57, 1995, č. 2, s. 301–313, zvl. 309; PROKEŠ, Lubomír: *Posmrtné změny a jejich význam při interpretaci pohřebního ritu /ke vztahu mezi archeologií a forenzními vědami/*, in: *Archaeologia mediaevalis Moravica et Silesiana. Suplementum 1*, Brno 2007, s. 1–50, zvl. s. 14–16.

²⁹ K obolům RADOMĚRSKÝ, P.: *Obol*; KOLNÍKOVÁ, Eva: *Obolus mrtvých vo včasnostredovekých hrobech na Slovensku*, Slovenská archeológia 15, 1967, č. 1, s. 189–254; KOVÁCS, László: *Einzelne Fragen der früharpadenzeitlichen (1000–1141) Münzbeigabe in der Gräberfeldern des Königreiches Ungarn*, *Folia numismatica* 8–9, 1993–94, s. 35–41; SUCHODOLSKI, Stanisław: *Początki obola zmarłych w Wielkopolsce*, in: *Kraje słowiańskie w wiekach średnich. Profanum i sacrum*, Poznań 1998, s. 266–307; KLÁPŠTĚ, Jan: *Příspěvek k archeologickému poznávání úlohy mince v přemyslovských Čechách*, Archeologické rozhledy 51, 1999, s. 774–808; MARETHOVÁ, Barbara: *Příspěvek k poznání raně středověkých pohřebišť (zvyk vkládání mincí do hrobů)*, *Studia mediaevalia Pragensia* 8, 2008, s. 7–44.; BARTOŠKOVÁ, Andrea: *Obolus mrtvých a jeho význam pro datování archeologických pramenů*, *Archaeologia Historica* 38, 2013, č. 1, s. 129–138; BARTOŠKOVÁ, Andrea – SLÁMA, Jiří: *Nové mincovní nálezy na Budči*, Numismatické listy 52, 1997, s. 150–152; POLANSKÝ, Luboš: *Unikátní obol mrtvých. Nález denáru Boleslava II. na pohřebišti v západouherském Ikerváru*, Numismatické listy 70, 2015, s. 12–21, tab. I.; SUCHODOLSKI, Stanisław: *The Obol of the Death*, in: *Bodzia. A Late Viking-Age Elite Cemetery in Central Poland*, ed. Andrzej Buko, East Central and Eastern Europe in the Middle Ages 450–1450, Bd. 27, New York – Leiden 2015, s. 316–340 (dva hroby s 6 a 7 mincemi u hlavy).

³⁰ *Relacja Ibrahima ibn Jakuba z podróży krajów słowiańskich w przekazie al-Bekriego*, ed. Tadeusz KOWALSKI, Monumenta Poloniae historica, Nova series I., Kraków 1946, s. 48. Český překlad textu Ibrahima ibn Jakuba lze nalézt v edici *Magnae Moraviae fontes historici III.*, Brno 1969, s. 411–420.

Nm 3. [?] **ČECHY, Boleslav I.** (935–972), mincovna *Praha*, denár typ kříž/
kaplice cca 962/5–970.

Av.: v perlovém kruhu rovnoramenný kříž s devíti body v úhlech (U 3/0/3/3);
opis 11 h ↑U: **BGPIEH OΛVDVX**

Rv.: kaplice s **IOA** pod lomenicí;
opis 1 h ↑U: **PRAGACIVITA**

AR; 1,02 g.

Určení: **CACH 11 var.**; HAHN BM XVII;³¹ LUKAS, J. – VIDEMAN, J.: *Počátky*,
s. 153 a 174, č. XII. a/1-03.³²

Lit.: CACH N 22; NÁLEZY 1421; HELlich, J.: *Nálezy*, s. 38, tab. II:4; POLAN-
SKÝ, L.: *Mince*, s. 105; LUKAS, J. – VIDEMAN, J.: *Počátky*, s. 41–43.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **1924**; lokace: akropole – jižní
část; náhodný nález učiněný školákem.

Sbírka: neznámá.

Kom.: foto převzato z HELlich, J.: *Nálezy*, tab. II:4. Jedná se o nejstarší čes-
kou minci nalezenou na Libici, raženou přibližně mezi lety 962/7 a 970
v pražské mincovně.³³

³¹ HAHN, Wolfgang: *Die älteste böhmische Münzprägung Boleslaus II. – eine Materialzusammenstellung*, in: *Moneta mediaevalis*, ed. R. Kiersnowski et al., Warszawa 2002, (dále jen HAHN BM), s. 379–392, 558–561.

³² LUKAS, Jiří – VIDEMAN, Jan: *Počátky českého mincovnictví*, Praha 2021.

³³ POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 70.

Nm 4. BAVORY, Jindřich II. (955–976, 985–995), mincovna *Nabburk*, obol
typ kříž/kaplice cca 962/7–973.

Av.: v perlovém kruhu rovnoramenný kříž s devíti body v úhlech (U 0/3/3/3);
opis korumpovaný, viz obr.

Rv: kaplice s pod lomenicí;
opis korumpovaný, viz obr.

AR; 0,6642 g; 19,08 x 18,18 mm; 12 h.

XRF: Cu 17,11 %; Zn 0,16 %; Pb 1,75%; Bi 0,19 %; Au 1,27 %; Ag 78,59 %; Sn
0,93 %.

Určení: **HAHN MR P68a7 var.** [dříve HAHN IP 32;³⁴ CACH 18].

Lit.: CACH N 23; NÁLEZY 1419; TURNWALD, K.: *Nález*, s. 1–12, obr. A;³⁵ TUREK, R.: *Poznámky*, s. 33;³⁶ HÁSKOVÁ, J.: *Slavníkovské mincování*, obr. 1, 2, 43;³⁷ HÁSKOVÁ, J.: *K problematice*, s. 51–53;³⁸ VIDEMAN, J.: *K postavení*, s. 16–17, B-06;³⁹ POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 106–107; LUKAS, J. – VIDEMAN, J.: *Počátky*, s. 187.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **1949**; lokace: akropole – severozápadní část, v objektu při archeologickém výzkumu.

Sbírka: Národní muzeum, Oddělení pravěku a antického starověku, inv.
č. H1-316761.

Kom.: CACH N 23 uvádí z neznámého důvodu jako český typ CACH 16. Denár
byl K. Turnwaldem považován za ražbu Slavníka napodobující český vzor.⁴⁰
Hásková uvádí, že určité indicie naznačují, že by se spíše než o napodobení-

³⁴ HAHN, Wolfgang: *Imitativprägungen nach frühen bayerischen Münztypen in böhmischen und polnischen Schatzfunden*, in: Denárová měna na Moravě, Brno 1986, s. 285–299, (dále jen HAHN IP), č. 32.

³⁵ TURNWALD, Kristián: *Nález tzv. následního denáru na Libici v r. 1949*, Numismatické listy 11, 1956, s. 1–12.

³⁶ TUREK, R.: *Poznámky*, s. 33–38.

³⁷ HÁSKOVÁ, Jarmila: *Slavníkovské mincování*, in: LIVBZ METROPOLIS. Tam, kde řeka Cidlina tratí své jméno, Libice nad Cidlinou 1981, s. 19–22.

³⁸ HÁSKOVÁ, Jarmila: *K problematice počátku slavníkovského mincování*, Sborník Národního muzea A 39, 1985, s. 51–53.

³⁹ VIDEMAN, Jan: *K postavení tzv. imitativních ražeb v počátcích českého (a moravského) mincovnictví v 10. století*, Numismatické listy 72, 2017, s. 10–25.

⁴⁰ TURNWALD, K.: *Nález*, s. 9–11.

nu českých mincí mohlo jednat o následní ražbu imitující augšpurské denáry biskupa Oldřicha (923–973), které se objevily i v našich nálezech,⁴¹ tento závěr byl obecně přijímán.⁴² Po podrobném prozkoumání originálu mince lze konstatovat, že se jedná o ražbu s korumpovanými opisy a nápisem pod lomenicí, jenž vychází pravděpodobně z původního nápisu obsahujícího **ANAO/ANO**, resp. zrcadlově **ONΛ**, tedy o napodobení nabburských variant HAHN G 68a.⁴³ Augšpurské švábské 9 bodové denáry nápis tohoto typu nemají. Hahn zařadil minci mezi široce pojatou skupinu imitativních ražeb.⁴⁴ Avšak v HAHN MR P68a7 uvádí velmi podobný obol se stejně převráceným nápisem pod lomenicí **OM**, kde **M** je ligatura **N** a **Λ**. K tomuto obolu z nálezu v Kongsö připojuje i typ CACH 18, který tak nově považuje za nabburský obol. Sám typ denárů Hahn 68a obsahuje mnoho variant včetně s korumpovanými nápisy a opisy. Blízké varianty s korumpovanými opisy viz HAHN G 68a1.1, a7. Analýzy ukazují, že se jedná o ražbu stříbrnou s příměsí mědi. Z tohoto důvodu, se domnívám, že se jedná o korumpovanou ražbu z oficiální mincovny, jejíž razidla vytvářel negramotný a ne příliš pečlivý řezač, tak jak to ostatně známe z mnoha českých typů. Ale hlavně, a to především, na základě metrologie mince se jedná o první obol nalezený na hradišti v Čechách, a to o variantu obolu typu Hahn P68a7. K bližšímu vymezení tzv. imitativních ražeb naposledy Videman⁴⁵ a Polanský.⁴⁶

Nm 5. ČECHY, Břetislav I. (1035–1055), denár z let 1035–1050.

Av.: postava zpřímá s praporem na kopí v pravici;

opis 7 h ↑: **BRACISLAV[+]**

Rv.: poprsí zleva s křížem v pravici;

⁴¹ HÁSKOVÁ, J.: *K problematice*, s. 51–53.

⁴² Např. dříve i POLANSKÝ, Luboš: *Nález denáru bavorského vévody Jindřicha II. v Praze na Hradčanech*, Numismatické listy 56, 2001, č. 5/6, s. 139–141.

⁴³ HAHN, Wolfgang: *Grundzüge der altbaierischen Münz- und Geldgeschichte*, Money trend 2000–2014 (dále jen HAHN G), č. 68.

⁴⁴ HAHN IP 32. Hahnem uváděný imitativní denár HAHN IP 33 není z Libice. Viz TURNWALD, K.: *Nález*, s. 1–12.

⁴⁵ VIDEMAN, J.: *K postavení*, s. 10–25; LUKAS, J. – VIDEMAN, J.: *Počátky*, s. 177–187.

⁴⁶ POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 332–337.

opis 7 h ↑U: SC[SV]VENCEZLAS:

AR; [0,5225] g; 19,77 x 18,94 mm; 9 h; vylomený, rozlomený.

Určení: **CACH 316.**

Lit.: CACH N 24; NÁLEZY 1469; RADOMĚRSKÝ, P.: *Obol*, s. 19, č. 11, s. 65, č. 4, tab. 1:4; KLÁPŠTĚ, J.: *Příspěvek*, s. 778, č. 14; MAŘÍK, J.: *Topografie*, s. 334, 342; POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 107–108.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **1951**; lokace: akropole, pohřebiště, v levé ruce kostry v hrobě č. 71 při archeologickém výzkumu.

Sbírka: Národní muzeum, Oddělení pravěku a antického starověku, inv. č. H1-sine.

Kom.: vedle již zmíněného pokladu (kat. č. Nm 1.1–10) je tato mince jediným raně středověkým obolem mrtvých na hradišti. Denár nebyl přímo nikdy publikován, byl považován za ztracený, teprve nedávno byl objeven v Turkově pozůstalosti.

Nm 6. BYZANTSKÁ ŘÍŠE, Jan I. Cimiskés (969–976), mincovna Konstantinopol, histamenon.

Av.: poprsí panovníka vlevo držící v levici patriarchální kříž na žerdi, napravo poprsí Panny Marie sahající pravou rukou na korunu panovníka vlevo; opis nedochovaný.

Rv.: poprsí Krista Pantokratora; opis nedochovaný.

AV; 1,0895 g; 10,15 x 10,45 mm; 6 h; mince záměrně ostřížena/ořezána.

Určení: **DOC 3.2, s. 593, č. 3.3, tab. XLII:3.3.**⁴⁷

Lit.: HÁSKOVÁ, J.: *Obchodní styky*, s. 129–133;⁴⁸ MILITKÝ, J.: *Nový pohled*, s. 125–136;⁴⁹ PROFANTOVÁ, N.: *Byzantine coins*, s. 581–598;⁵⁰ POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 108–110; LUKAS, J. – VIDEMAN, J.: *Počátky*, s. 40.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **60. léta 20. století**; lokace: v prostoru jižní části libického předhradí při práci na pozemcích zahradnictví.

Sbírka: Národní muzeum, Numismatické oddělení, přír. č. H5p44/1980.

⁴⁷ BELLINGER, Alfred R. – GRIERSON, Philip: *Catalogue of the Byzantine Coins in the Dumbarton Oaks Collection and in the Whittemore Collection 3.2. Basil I to Nicephorus III, 867–1081*, Washington 1973, (dále jen DOC 3.2), s. 593, č. 3.3, tab. XLII:3.3.

⁴⁸ HÁSKOVÁ, Jarmila: *Obchodní styky českých Slovanů s Byzancí*, Numismatické listy 35, 1980, s. 129–134.

⁴⁹ MILITKÝ, Jiří: *Nový pohled na zlatou byzantskou minci z Libice nad Cidlinou. Příspěvek k problematice nálezu byzantských mincí 9.–11. století v českých zemích*, Numismatický sborník 21, 2006, s. 125–136.

⁵⁰ PROFANTOVÁ, Naďa: *Byzantine coins from the 9th–10th century from the Czech Republic*, in: *Byzantine Coins in Central Europe between 5th and 10th Century, Moravia Magna. Seria Polona III*, ed. Marcin Wołoszyn, Kraków 2009, s. 581–598.

Kom.: J. Militký uvádí vícero možností určení DOC 3.2, č. 2.1, 3.2, 3.3, 3.7, 5a.⁵¹ Po podrobnějším ohledání lze však tyto možnosti redukovat. DOC 2.1 naše mince nemůže být kvůli jinému provedení Krista, ruky Panny Marie a postavení bodu na kříži, DOC 3.7 má na rozdíl od naší zdvojené čáry kříže za Kristem, DOC 5a jiné postavení ruky Panny Marie, bodu a svatozáře Krista. Z velmi blízkých variant DOC 3.2 a 3.3 je našemu obrazu ve dvou detailech varianta DOC 3.3 bližší – má navíc čárku mezi žerdí a svatozáří Panny Marie, jež je na rozdíl ode všech ostatních variant zdvojena (jako by byla mezi svatozáří a hlavou Panny Marie ještě jedna méně patrná svatozář).

Z tohoto určení vyplývá, že se s nejvyšší pravděpodobností nejedná o tarteron o váze 4,0 g, ale histamenon o váze 4,4 g. Hmotnost tak ostřížením či ořezáním byla snížena na čtvrtinu. Obdobně ořezané mince byly objeveny na několika místech karpatské kotliny.⁵² Naši minci nejbližší jsou mince z pokladu v Nagyarsány, ve kterém se navíc vyskytovala početná složka českých denárů.⁵³ Na základě těchto nálezů tak rozhodně nelze souhlasit s názorem J. Háskové, že libický histamenon neplnil funkci peněžního nominálu a že sloužil jako ozdoba.⁵⁴

Byzantské mince 10. století byly známy před objevením mince na Libici ze dvou nálezů. Prvním byl depot z Kelče objevený v roce 1938, uložený po roce 1011 a obsahující minimálně 4 zlomky byzantských mincí, resp. stříbrných milliarensí, z nichž tři byly Konstantina VII. Porfyrogeneta (913–959) a jeden Jana I. Cimiska (969–976).⁵⁵ Nedlouho poté v roce 1941 byl za blíže neznámých okolností objeven bronzový follis Konstantina VII. a Zoe z let 914–919 v Rakvicích na Moravě.⁵⁶

V daleko mladším kontextu (po 1150) byl nalezen anonymní bronzový follis z let 976?–1030/5 v Ungeltu na Praze 1, jeho oběh u nás již ale spíše

⁵¹ MILITKÝ, J.: *Nový pohled*, s. 125.

⁵² MILITKÝ, J.: *Nový pohled*, s. 126–129.

⁵³ GEDAI, István: István Király denára, Numizmatikai közlöny 70–71, 1971/1972, s. 23–32; CACH N 588; KOVÁCS, László: *Münzen aus der ungarischen Landnahmezeit*, Budapest 1989; POLANSKÝ, L.: *Unikátní obol*, s. 12–21; přiřazení českých mincí se liší od předchozích katalogů, zpřesněné určení bylo provedeno v rámci přípravy nové publikace nálezů: POLANSKÝ, L. – TÓTH, C.: *Nagyarsány 1968*, v přípravě.

⁵⁴ HÁSKOVÁ, J.: *Obchodní styky*, s. 131.

⁵⁵ NÁLEZY 1652; DOC 3.2, č. 21 – 3x; DOC 3.2, č. 7a.1 – 1x; KUČEROVSKÁ, Taťána: *Kelčský nález*, Folia numismatica 8–9, Supplementum ad Acta musei Moraviae, scientiae sociales 78–79, 1993/94, Brno 1996, s. 163; MILITKÝ, J.: *Nový pohled*, s. 130–131; NOVÁK, Vlastimil: *The Kelč Hoard revised: Fragments of Islamic Silver Coins*, Praha 2010, 115 s.; NOVÁK, Vlastimil: *Revize islámského zlomkového mincovního stříbra z nálezu v Kelči (okr. Valašské meziříčí)*, Numismatický sborník 23, 2008 [vyd. 2009], s. 45–108; POLANSKÝ, Luboš – VACINOVÁ, Lenka: *The Roman and Byzantine Coins in the Hoard Find from Kelč (Czech republic)*, in: *Byzantine Coins in Central Europe between the 5th and 10th Century*, ed. Marcin Wołoszyn, Kraków 2009, s. 599–603.

⁵⁶ *Nálezy mincí v Čechách, na Moravě a ve Slezsku I. 2. Nálezy antických mincí*, sest. Eugen Pochitonov, Praha 1955, č. 1334; DOC 3.2, č. 22; MILITKÝ, J.: *Nový pohled*, s. 130.

připadá 11. a 12. století.⁵⁷ V roce 2005 byl nalezen na Dřevíči byzantský solidus Romana I. Lakapena (920–944) z doby, kdy on sám byl spolucísařem Konstantina VII. (913–959). Nalezená mince však nenese jméno ani poprsí Konstantina VII., ale jen Romana I. (921–944) a jeho syna a spolucísaře Christofora (921–931). Jedná se tedy o typ DOC 3.2, č. 7 ražený v letech 921–931.⁵⁸ Další byzantská mince pak byla nalezena opět zde na Libici (viz níže kat. č. Nm 27). Známe tak již čtyři, resp. pět nalezišť byzantských mincí u nás – Kelč, Rakvice, Praha-Ungelt?, Libice a Dřevíč.

Nm 7. BAVORY, Jindřich II. (955–976, 985–995), mincovna *Nabburk*, dobové falsum denáru cca 962/7–973.

Av.: v perlovém kruhu rovnoramenný kříž s devíti body v úhlech (U 3/3/3/0); opis korumpovaný 12 h ↑U: +[HEMRICVSDVX]

Rv.: kaplice s 𐌹𐌿𐌿 pod lomenicí; opis korumpovaný.

AE; 1,3878 g; 21,57 x 21,28 mm; 3 h; měděný denár z větší části pocínovaný.

XRF – jádro: Cu 97,93 %; Ag 0,24 %; Sn 1,83 %.

XRF – povrch: Cu 93,25 %; Pb 1,07 %; Bi 0,32 %; Sn 5,35 %.

Určení: **HAHN MR 68b var.**

Lit.: TUREK, R. – HÁSKOVÁ, J. – JUSTOVÁ, J.: *LIVBVZ*, s. 19;⁵⁹ TUREK, R.: *Poznámky*, s. 33; HÁSKOVÁ, J.: *K problematice*, s. 51–53, tab. III.b; TUREK, R.: *K českým nálezům*, s. 10; VIDEMAN, J.: *K postavení*, s. 16–17, B-07; POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 110–112.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **1971**; lokace: v druhotném zásypu rybářské sádky zhruba uprostřed vnitřního hradiště při archeologickém výzkumu.

Sbírka: Národní muzeum, Oddělení pravěku a antického starověku, inv. č. H1-316379.

⁵⁷ NEMEŠKALOVÁ, Zdenka – HRDLIČKA, Ladislav – DRAGOUN, Zdeněk – RICHTEROVÁ, Julie: *Byzantská mince z výzkumu Týnského dvora v Praze*, Acta Universitatis Carolinae Philosophica et historica 1, Z pomocných věd historických XI, 1993, s. 108–109; MILITKÝ, J.: *Nový pohled*, s. 131.

⁵⁸ PROFANTOVÁ, N. – STOLZ, D. – VIDEMAN, J.: *Kovové ozdoby*, s. 29–36.

⁵⁹ TUREK, R. – HÁSKOVÁ, J. – JUSTOVÁ, J.: *LIVBVZ*, s. 19.

Kom.: v publikacích J. Háskové je z neznámého důvodu uváděno chybné datum nálezu 1973 místo 1971, z ní pak převzal tuto chybnou dataci i J. Videman.⁶⁰ Původně byl přijímán názor J. Háskové, že se jedná podobně jako ve čtvrtém případě i zde o následní denár napodobující konkrétní tentokráte českou ražbu typu CACH 13.⁶¹ Při zpracování české a neurčené části nálezu z Lasowic v roce 2010 se podařilo identifikovat denár vyražený ze stejných razidel (viz *obr. 1*).⁶² Obě mince byly podrobeny XRF analýzám, jejichž výsledkem je zjištění, že se jedná o měděné pocínované ražby (viz *tab. 1*). Razidlo bylo pro ražbu libického kusu upraveno v opisech doplněním punců, které způsobily korumpování opisu. Z ohledání vyplývá, že se jedná o soudobé falsum bavorské ražby Jindřicha II. vyšlé pravděpodobně z oficiálních razidel nabburské mincovny, které byly postupným opravováním zcela zkorumpovány. Původním vzorem byla ražba s **PER** pod lomenicí kaplice. Tyto ražby tak dokládají, že tzv. imitativní mince či následní ražby, ať již z kvalitního stříbra či ne, jsou ražbami mincoven svých vzorů. Ke korumpování docházelo v průběhu používání razidla – jeho opravami, posléze také nepochopením původních vzorů obzvláště, bylo-li vzato za vzor k tvorbě nového razidla razidlo staré opotřebované a práci prováděl ne zrovna graficky nadaný pracovník. Soudobá falsa pak vznikala jak z razidel graficky správných, tak i korumpovaných. Vliv na přebírání vzorů mezi mincovnami měl nejen pravděpodobný pohyb mezi pracovníky mincoven, a s tím spojená možnost přenosu konkrétních razidel, ale také mechanické kopírování nejen podle opotřebovaných razidel, ale i již vyražených mincí, mezi něž se mohla dostat i ražba cizí mincovny. To, že se v mincovnách pracovalo s jinými již vyraženými mincemi, dokládají jejich existující přeražby.

⁶⁰ TUREK, R. – HÁSKOVÁ, J. – JUSTOVÁ, J.: *LIVBVZ*, s. 19; HÁSKOVÁ, J.: *K problematice*, s. 52; VIDEMAN, J.: *K postavení*, s. 16–17, B-06.

⁶¹ HÁSKOVÁ, J.: *K problematice*, s. 51–53; POLANSKÝ, L.: *Nález denáru Jindřicha I.*, s. 147; nejnověji i VIDEMAN, J.: *K postavení*, s. 23–24.

⁶² BOGUCKI, Mateusz – ILISCH, Peter – SUCHODOLSKI, Stanisław (eds.): *Frühmittelalterliche Münzen aus Polen. Inventar IV. Klempolen. Schlesien*, Warszawa 2013, (dále jen FMP IV), s. 313, č. 290 (inv. č. Mna/A/482/110).

Obr. 1: Srovnání ražeb Libice Nm 7 (vlevo) a Lasowice 290 (vpravo).

Tabulka 1: XRF analýzy vybraných mincí nalezených na Libici a v Lasowicích.⁶³

Mince	Místo měření	Cu (%)	Zn (%)	Ag (%)	Sn (%)	Au (%)	Pb (%)	Bi (%)
Libice Nm 4	povrch	17,11	0,16	78,59	0,93	1,27	1,75	0,19
Libice Nm 7	jádro	97,93	n/d	0,24	1,83	n/d	n/d	n/d
	povrch	93,25	n/d	n/d	5,35	n/d	1,07	0,32
Lasowice 290	jádro	80,6	n/d	0,3	16,5	0,2	1,6	n/d
	povrch	49,5	n/d	0,5	45,6	0,5	2,7	n/d
	bílé plošky	27,2	n/d	0,6	68,6	0,7	1,6	n/d
Libice Nm 13	větší zlomek	0,05	n/d	94,9	n/d	n/d	0,6	n/d
	menší zlomek	0,06	n/d	91,6	0,4	n/d	0,4	n/d
Libice Nm 25	jádro	76,6	0,1	0,2	18,5	n/d	2,5	n/d
	povrch	60,7	n/d	n/d	36,8	n/d	1,5	n/d

⁶³ Analýzy byly provedeny v Ústavu jaderné fyziky AV ČR v Řeži Ing. Markem Fikrlem, kterému tímto velice děkujeme.

XRF analýzy potvrdily, že mince Libice Nm 4 a Nm 13 nejsou falsy, ale jen denáry s korumpovanými opisy, přičemž denár Libice Nm 4 byl vyroben z méně kvalitního stříbra. Mince Libice Nm 7, Nm 25 a Lasowice 290 jsou dobovými falsy vyrobenými z pocínované mědi.

Nm 8. ČECHY, Břetislav I. (1035–1055), denár z let 1050–1055.

Av.: ve vroubkovaném kruhu poprsí zpřímá mezi body, obvod hladký;

opis 1 h ↑Ů: [BRACIZ]LAVSDVX

Rv.: ve vroubkovaném kruhu poprsí zprava s křížkem vyznačeným pěti body na žerdi před sebou, obvod hladký;

opis 7 h ↑Ů: SCSWEHC[EZLA]VS

AR; [0,3418] g ([0,8723] g před a [0,3639] g po konzervaci); 13,86 x [12,87] mm; 9 h; olámaný.

Určení: **CACH 322**.

Lit.: CACH N 509; NEMEŠKALOVÁ, Z. – JUSTOVÁ, J.: *Denár Břetislava I.*, s. 17;⁶⁴ JUSTOVÁ, J.: *Archeologický výzkum (1974–1979)*, s. 242–243, 261, obr. 11.1;⁶⁵ TUREK, R. – HÁSKOVÁ, J. – JUSTOVÁ, J.: *LIVBVZ*, s. 47, 49, obr. 64:1; POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 112–113.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **1976**; lokace: v sondě 3 v ploše staveniště kulturního domu na parcele č. 18/1 ve středu předhradí v druhotné pozici v zásypu objektu 31 náležejícímu k vrcholně středověkému až raně novověkému manskému dvoru vybudovanému ve 14. století.

Sbírka: Národní muzeum, inv. č. H5-305623.

Nm 9. [???] ČECHY, Boleslav II. (972–999) [dříve Soběslav Slavníkovec (981–995)], denár typ ruks/popsí cca 988–995.

AR; metrologické údaje neznámy; recentní nalomení.

Určení: **CACH 153**.

Lit.: TUREK, R.: *Poznámky*, 36–37; POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 113–114.

⁶⁴ NEMEŠKALOVÁ, Zdenka – JUSTOVÁ, Jarmila: *Denár Břetislava I. z libického předhradí*, Numismatické listy 33, 1978, s. 17.

⁶⁵ JUSTOVÁ, Jarmila: *Archeologický výzkum na libickém předhradí v letech 1974–1979. Předběžná zpráva*, Archeologické rozhledy 32, 1980, s. 242–243, 261, obr. 11.1.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **přelom let 1980/1981**; lokace: akropole, údajně v těsném západním sousedství severní části mladšího libického paláce, tedy snad ještě v obvodu západní části paláce staršího; náhodný nález sběratelem.

Sbírka: soukromá (1981 Jan Kasík ml.).

Kom.: tento nález je údajný povrchový sběr denáru typu ruka/ethelredské poprsí CACH 153 učiněný sběratelem Janem Kasíkem ml. na přelomu let 1980/1981 v těsném západním sousedství severní části mladšího libického paláce.⁶⁶ Nálezové okolnosti dle Turka „budí podezření, že jde o kus pohozený zde v recentní době, např. v době pátrání po zmizelých částech druhého nálezu poděbradského, v jehož zachované části tento denár zastoupen není.“ Vysvětlení předpokládaného důvodu pohození však vyvolává podezření ještě větší. Turek děkuje nálezci, netroufl si přímo zpochybnit jeho slova, přesto poznamenává, že na povrchový sběr je tento kus příliš dobře zachován. Ze situace spíše vyplývá, že se Turek mohl domnívat, že se jedná o záměrnou lokaci mince nálezcem na Libici. Nálezce by se tak stal objevitelem první a jediné slavníkovské mince zde nalezené. Turek při určení mince (pozn. 19) chybně uvádí, že „libický exemplář zcela odpovídá denáru z nálezu staroboleslavského, G. Skalský 1932, str. 30, č. 3“, ve skutečnosti ale odkazuje na s. 60, č. 3, kde je pouze foto mince ilustrující slavníkovské mincovnictví, navíc mince, která nepochází ze staroboleslavského nálezu.⁶⁷ Typ CACH 153 lze nově oproti starší interpretaci (sporná mince Boleslava II. či Soběslava) na základě ikonografického a epigrafického rozboru považovat spíše za ražbu boleslavskou než slavníkovskou.⁶⁸

Nm 10. ČECHY, Bořivoj II. (1100–1107, 1109–1110, 1118–1120), denár z let 1118–1120.

⁶⁶ TUREK, R.: *Poznámky*, s. 36–37.

⁶⁷ SMOLÍK, J.: *Denáry*, tab. VIII:185; SKALSKÝ, Gustav: *Nález českých denárů z konce X. století ve Staré Boleslavi*, Brandýs nad Labem 1932, s. 60, č. 3; SKALSKÝ, Gustav: *Význam slavníkovského mincovnictví*, Numismatický sborník 2, 1955, s. 7, tab. I:4.

⁶⁸ Srovnej POLANSKÝ, Luboš – TOMKOVÁ, Kateřina: *Hromadný nález denárů a šperků z Čistěvsí. Revize popisu a dochované části depotu*, Numismatický sborník 21, 2006, (dále v katalogu též jen Čistěves), s. 101–105; viz též POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 456–457.

Av.: sokolník na koni zleva se sokolem v pravici;

opis 12 h $\uparrow\cup$: **+DVX•B[??]IVOI**

Rv.: poprsí bojovníka s kopím a štítem zprava;

opis 12 h $\uparrow\cup$: **[•]S•VVENCE[??]V[??]**

AR; metrologické údaje neznámy.

Určení: **CACH 423.**

Lit.: JUSTOVÁ, J.: *Archeologický výzkum (1980–1984)*, s. 309, 311, 360, tab. III:6; POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 114.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **1981**; lokace: předhradí – východní okraj, sonda 28 (rodinný domek a garáž na parcele č. 6) v mladohradištní vrstvě 5 vnitřního příkopu opevnění při archeologickém výzkumu. Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.

Kom.: fotografie převzata z JUSTOVÁ, J.: *Archeologický výzkum (1980–1984)*, s. 360, tab. III:6. Mince Bořivoje II. z let 1118–1120 je nejmladší mincí celého raně středověkého denárového souboru.

Nm 11. BAVORY, Jindřich I. (948–955) či **Jindřich II.** (955–976, 985–995), mincovna *Nabburk*, denár typ kříž/kaplice cca 948–962/7.

Av.: v perlovém obvodku rovnoramenný kříž se třemi body v úhlech ($\cup 1/1/0$);

opis: z fotografie nečitelný.

Rv.: kaplice s **PER** pod lomenicí;

opis 12 h $\uparrow\cup$: **NAV[??]SCIVI[??]**

AR; metrologické údaje nezaznamenány (dle měřítka průměr cca 20 mm).

Určení: **HAHN MR 65a1.²A; HAHN G 65a1.2.**

Lit.: JUSTOVÁ, J.: *Archeologický výzkum [1980–1984]*, s. 309, 313, 360, tab. III:5; TUREK, R.: *K českým nálezům*, s. 10, pozn. 10;⁶⁹ POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 115; LUKAS, J. – VIDEMAN, J.: *Počátky*, s. 33.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **1981, 1983**; lokace: sonda 14 uprostřed severní poloviny předhradí na parcele č. 49/1 (tzv. Volkovo pole) v ploše plánované základní školy v jámovém objektu č. 30 při archeologickém výzkumu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.

⁶⁹ TUREK, Rudolf: *K českým nálezům cizích denárů pocházejících z doby před r. 955*, Numismatické listy 46, 1991, s. 8–13.

Kom.: J. Justová⁷⁰ uvádí na základě určení Z. Nemeškalovou chybně, že jde o denár Boleslava I. určený pouze dle rubu jako CACH 3. Mince nově určena dle fotografie převzaté z J. Justové.⁷¹

Pozn.: stejný typ, resp. rub HAHN G 65a1.2 avšak s lícem č. 18 na s. 59 dochovaný ve 2 ks v Berlíně, má na líci zdá se 5 či 6 bodů (2-1-1-1 / 2-1-2-1). Vyobrazení mince v katalogu W. Hahna bohužel není příliš kvalitní. Jako o pětibodové o ní píše J. Paukert.⁷² Jsou-li tyto mince opravdu pětibodové, jak se z vyobrazení v katalogu W. Hahna zdá, tak mohly být vzorem pro český pětibodový typ. Vazba na razidla z konce ražby tříbodového typu v roce 962/7 by tak dokazovala souběžnost bavorských tří- a devítibodových typů, protože náš devítibodový našemu pětibodovému zcela jistě předchází. Jednalo by se tak o další důkaz Hahnovy chybné datace počátků českého mincovnictví.⁷³

Nm 12. [?] **BAVORY, Jindřich I.** (948–955) či **Jindřich II.** (955–976, 985–995), mincovna *Nabburk*, denár typ kříž/kaplice cca 948–962/7

Av.: v hladkém kruhu rovnoramenný kříž se třemi body v úhlech (U 0/1/1/1); opis 12 h ↑U: [??]E(pouze části vodorovných dříků)**IMICVSDV**

Rv.: kaplice s **VVI** pod lomenicí;

opis 12 h ↑U: **MI**(možná část jiného písmene)[????]E(dolní polovina)**CIVI**• AR; [0,9439] g; [19,38 x 19,41] mm; 6 h; cca 1/4 opisové části odlomena a cca 1/6 ohnuta zpět.

Určení: **HAHN MR 65b1.5B**; HAHN G 65b1.5+16.

Lit.: POLANSKÝ, L.: *Nález denáru bavorského vévody*, s. 146–147; POLANSKÝ,

L.: *Mince*, s. 116; LUKAS, J. – VIDEMAN, J.: *Počátky*, s. 33.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **90. léta 20. století**; lokace: akropole; soukromý povrchový (? detektorový) nález.

Sbírka: Národní muzeum, Numismatické oddělení, inv. č. H5-305410.

⁷⁰ JUSTOVÁ, J.: *Archeologický výzkum (1980–1984)*, s. 313.

⁷¹ JUSTOVÁ, J.: *Archeologický výzkum (1980–1984)*, s. 360, tab. III:5.

⁷² PAUKERT, Josef: *Ještě k denárům s písmeny RE pod kaplicí*, Numismatické listy 58, 2003, s. 97–98.

⁷³ POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 45–76; POLANSKÝ, Luboš: *České mincovnictví v 10. století*, in: *Blaženost věku aneb Felicitas saeculi*, ed. Michal Lutovský – Michal Mašek, Praha 2023, s. 121–154, kde i přehled bohaté literatury k tématu.

Kom.: oba posledně jmenované nálezy přinesly mince jednoho a téhož panovníka, ze stejné mincovny a shodného typu kříž se 3 body/kaplice, lišící se od sebe pouze nápisem pod lomenicí, kdy první zde má uvedeno **PER** a druhý **VVI**. Tento typ byl ražen před typem kříž s 9 body/kaplice, tj. posledním typem emitovaným před tím, než byly bavorské denáry použity jako vzory pro české ražby. Jedná se tak o mince pocházející z doby před počátkem ražby prvních českých mincí. Patří k nejstarším denárovým ražbám nalezeným v prostoru libické aglomerace.⁷⁴

Nm 13. BAVORY, Liudolf Švábský (953–954), mincovna *Nabburk*, denár typ kříž/kaplice 953–954.

Av.: v perlovitém kruhu kříž se třemi body v úhlech (U ?/0/1/1);

opis 12 h ↑U: [??]ITOI[F??]VSD[??]

Rv.: kaplice s [?]ER, pod lomenicí;

opis 12 h ↑U: [??]IDA[??]I; korumpovaný ve stylu „runnenartig“.⁷⁵

AR; [0,7143 g + 0,4251] g; [21,38] x 22,52 mm – spojené, zlomky [13,87 x 18,28 + 18,77 x 9,06] mm; 2 zlomky.

XRF – větší zlomek: Cu 0,05 %; Pb 0,6 %; Ag 94,9 %.

XRF – menší zlomek: Cu 0,06 %; Pb 0,4 %; Ag 91,6 %; Sn 0,4 %.

Určení: **HAHN MR 66; HAHN G 66a1**+**[15?]**

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **11.–12. 9. 2010**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Lit.: POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 117–118; LUKAS, J. – VIDEMAN, J.: *Počátky*, s. 32.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. 396/2010 a KS 059/2010.

Kom.: mince byla složena ze dvou zlomků nalezených cca 33 metrů od sebe. Díky tomu se na základě takto složené většiny obrazu a opisu podařilo minci určit jako ražbu bavorského vévody Liudolfa Švábského (953–954) z mincovny *Nabburk*, jejíž rubní razidlo je totožné s **HAHN G 66a1**. Tato mince ražená v letech 953–954 patří spolu s dvěma předchozími (kat. č. Nm

⁷⁴ TUREK, R.: *K českým nálezům*, s. 8–13; SLÁMA, Jiří: *Nález denárů bavorského vévody Arnulfa na Žatecku?*, Acta Universitatis Carolinae – Philosophica et historica 1,1993, Z pomocných věd historických 11 – Numismatica, Praha 1995, s. 107.

⁷⁵ **HAHN MR 13**, s. 80.

11 a Nm 12) raženými v širším rozmezí let 948–962/7 mezi nejstarší ražby souboru.

Nm 14. ČECHY, Břetislav I. (1035–1055), denár z let 1050–1055.

Av.: ve vroubkovaném kruhu poprsí zpřímá mezi body; obvod hladký;

opis 1 h ↑Ů: **BRACIZLAVSDVX**

Rv.: ve vroubkovaném kruhu poprsí zprava s křížkem vyznačeným pěti body na žerdi před sebou; obvod hladký;

opis 7 h ↑Ů: **SCSWEICEZLAVS**

AR; 0,9717 g; 15,08 x 15,12 mm; 6 h; razidlo líce na kraji mezi 9 a 10 h prasklé.

Určení: **CACH 322**; FIALA 792, tab. VIII:8.⁷⁶

Lit.: POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 118–119.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **11.–12. 9. 2010**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. 354/2010.

Nm 15. ČECHY, Břetislav I. (1035–1055), denár z let 1050–1055.

Av.: ve vroubkovaném kruhu poprsí zpřímá mezi body; obvod hladký;

opis 1 h ↑Ů: **BRA[CIZ]LAVSDVX**

Rv.: ve vroubkovaném kruhu poprsí zprava s křížkem vyznačeným čtyřmi body na žerdi před sebou; obvod hladký;

opis 6 h ↑Ů: **SCSWEICEZLAVS**

AR; 0,8259 g; 13,72 x 13,62 mm; 1 h.

Určení: **CACH 322**; FIALA 794, tab. VIII:9.

Lit.: POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 119.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **11.–12. 9. 2010**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. 402/2010.

⁷⁶ FIALA, Eduard: *České denáry*, Praha 1895, (dále jen FIALA).

Nm 16. ČECHY, Břetislav I. (1035–1055), denár z let 1050–1055.

Av.: ve vroubkovaném kruhu poprsí zpřímá mezi bodem s trojúhelníkem a bodem; obvod hladký;

opis 1 h ↑Ů: **BPACIZLAVSDVX**

Rv.: ve vroubkovaném kruhu poprsí zprava s křížkem vyznačeným čtyřmi body na žerdi před sebou; obvod hladký;

opis 8 h ↑Ů: **SCSWEICEZLAVS**

AR; 0,9769 g; 15,54 x 15,81 mm; 10 h; prasklý v opisové části mezi 4 a 6 h.

Určení: **CACH 322**; FIALA 792, tab. VIII:8.

Lit.: POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 119–120.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **11.–12. 9. 2010**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. 413/2010.

Nm 17. ČECHY, Břetislav I. (1035–1055), denár z let 1050–1055.

Av.: v hladkém kruhu poprsí zpřímá se zdviženou pravicí; obvod hladký;

opis 12 h ↑Ů: **BPACI=LAVSDVX**

Rv.: v hladkém kruhu poprsí zprava se zdviženou pravicí před sebou; obvod vroubkovaný;

opis 7 h ↑Ů: **SCSWEICEZLAS**

AR; 0,9254 g; 16,20 x 16,50 mm; 1,5 h.

Určení: **CACH 324**; FIALA nemá, rub odpovídá č. 806, tab. VIII:11 (líc tu pravděpodobně chybně pochopen).

Lit.: POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 120.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **11.–12. 9. 2010**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. KS 87/2010.

Nm 18. ČECHY, Boleslav II. (972–999), mincovna *Praha*, denár typ kříž/kaplice cca 972/3–976.

Av.: ve vroubkovaném kruhu kříž s $\mathfrak{D}/\bullet/\bullet/\bullet$ v úhlech; obvod vroubkovaný; opis 1h $\uparrow\cup$: **BO**[????????]**Λ+**

Rv.: kaplice bez znaků pod lomenicí; opis 12h $\downarrow\cup$: **PRAG**[????]

AR; [0,2356 g + 0,3502] g; [8,89–11,04 + 12,45–14,82] mm; 8 h; 2 zlomky.

Určení: **CACH 42 (var. rv.)**.

Lit.: LUKAS, J.: *Denáry tzv. karolínského typu*, č. 13, s. 34–35, raz. 1/1 (var. rv.) – publikována jen menší část z roku 2010;⁷⁷ POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 121–122.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **11.–12. 9. 2010 a 24. 9. 2013**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. 355/2010 a 84/2013.

Kom.: mince byla složena ze dvou zlomků nalezených 9,6 metrů od sebe. Razidlo líce odpovídá razidlu použitému na mince z nálezů v Poděbradech IX-D-1, 1-4⁷⁸ = Lukas 1. Toto razidlo však není totožné s razidlem užitým na IX-D-2, 1, jak uvádí J. Lukas.⁷⁹ Razidlo rubu odpovídá razidlu použitému na mince z nálezů v Poděbradech IX-D-1, 2-4, které však není totožné s razidlem užitým na IX-D-1, 1 = Lukas raz. 1.⁸⁰

⁷⁷ LUKAS, Jiří: *Denáry tzv. karolínského typu (C 40–45) a otázka jejich časového zařazení*, Numismatický sborník 25, 2010, s. 23–60.

⁷⁸ RADOMĚRSKÝ, Pavel: *Studie o počátcích českého mincovnictví I. Nález českých denárů z 10. století v Poděbradech*, Numismatický sborník 9, 1965–66, s. 11–94, tab. I–XVII, (dále v katalogu jen Poděbrady), č. IX-D-1, 1–4.

⁷⁹ LUKAS, J.: *Denáry tzv. karolínského typu*, s. 39, srovnej obr. s. 32, č. 26.

⁸⁰ LUKAS, J.: *Denáry tzv. karolínského typu*, s. 42, srovnej obr. s. 31, č. 22.

Nm 19. [??] **ČECHY, Břetislav I.** (1035–1055), denár z let 1050–1055.

Av.: ve vroubkovaném kruhu poprsí zpřímá mezi body; obvod hladký;

opis 12 h ↑Ů: **BPACIZLAVSDVX**

Rv.: ve vroubkovaném kruhu poprsí zprava s křížkem vyznačeným čtyřmi body na žerdí před sebou; obvod hladký;

opis 7 h ↑Ů: **SCSWEICEZ[LAV]S**

AR; 0,98 g; 14,6 mm; 6 h.

Určení: **CACH 322.**

Lit.: LUKAS, J.: *Nálezy*, s. 58, č. A1;⁸¹ POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 122–123.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **2010–2013**; lokace: cca 700 m severozápadně od hřbitova v obci Libice nad Cidlinou, na poli; soukromý detektorový nález.

Sbírka: soukromá.

Nm 20. **ČECHY, Boleslav II.** (972–999), mincovna [*Vyšehrad (?)*], denár typ ruka/kříž cca 981–990.

Av.: v hladkém kruhu ruka (pravice) shora vycházející ze dvou oblouků mezi

o a ω; obvod perlovitý;

opis ↑Ů: **[+DO]I•V•EZJAVD[VX]**

Rv.: v hladkém kruhu rovnoramenný kříž s třemi hřeby z obloučku vycházejícími (správně kotva z loď) / bodem / bodem / bodem v úhlech; obvod perlovitý;

opis 12 h ↑Ů: **+DOI[VE=JAV]DV[X]**

AR; [0,9649] g; 20,44 x [17,06] mm; 12 h; zprohýbaný zlomek.

⁸¹ LUKAS, Jiří: *Nálezy denárů z 11. a 12. století objevené pomocí detektorů kovů I*, Numismatický sborník 28/1, 2014, s. 58, č. A1.

Určení: **CACH 118.**

Lit.: POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 123.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **20. 8. 2011**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. 540/2011.

Kom.: mince je vyražena ze stejného razidla jako denáry Čistěves B20 a Poděbrady 45-5. K přiřazení mince do vyšehradské mincovny viz Polanský.⁸²

Nm 21. ČECHY, Boleslav II. (972–999), mincovna *Praha*, mincmistr Omeriz, denár typ ruka/poprsí cca 988–995.

Av.: v hladkém kruhu ruka (levice) shora vycházející ze dvou oblouků mezi ω a Λ , nad písmeny vodorovné čárky;

opis 1 h $\uparrow$ $\mathfrak{U}$: **XD**[??????]**S**

Rv.: v hladkém kruhu tzv. ethelredské poprsí zprava, před ním křížek;

opis $\uparrow$: [??????]**A**[????]

AR; [0,7002] g; [17,013 x 17,01] mm; 9 h; zlomek, naprasklý.

Určení: **CACH 123.**

Lit.: POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 124.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **20. 8. 2011**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. 532/2011.

Nm 22. ČECHY, Boleslav II. (972–999), denár typ ruka/poprsí cca 988–995.

Av.: v hladkém kruhu ruka (levice) shora vycházející ze dvou oblouků mezi ω a [?], nad písmenem ω vodorovná čárka;

⁸² POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 376–380.

opis nedochovaný.

Rv.: v hladkém kruhu tzv. ethelredské poprsí zprava, před ním [?];

opis nedochovaný.

AR; [0,2516] g; [10,00 x 13,04] mm; 6 h; zlomek – část středu, prasklý líc.

Určení: **typ ruka/poprsí, tzv. ethelredský** (CACH 123/128/141)

Lit.: POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 124–125.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **21. 8. 2011**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. 515/2011.

Kom.: mince podle současného stavu poznání variant ethelredského typu lze přiřadit Boleslavu II. O ražbu Emmy nemůže jít z důvodu, že její denáry mají na rubní straně vždy pravou ruku mezi **Λ** a **ω** a obloučky zcela jiného provedení. Ze Soběslavových variant připadá v úvahu pouze CACH 148 a 155, nicméně dochované vzácné exempláře obou variant mají zcela jiné provedení poprsí i ruky a **ω**. Ražby s korumpovaným opisem CACH 152–154 mají vždy poprsí zleva. Pokud se tedy nejedná o novou neznámou ražbu Emmy či Soběslava, tak uvedené torzo mince patří s vysokou pravděpodobností Boleslavu II.

Nm 23. ČECHY, Boleslav II. (972–999), mincovna *Praha*, denár typ ruka/kaplice cca 973–980.

Av.: ve vroubkovaném kruhu ruka (pravice) shora;

opis 10,5 h ↓☪: **XBOLEZLAVDVX**

Rv.: kaplice s **VVI** pod lomenicí; obvod vroubkovaný;

opis 12 h ↑☪: **•+PRAGA•CIV**

AR; 0,9545 g; 18,67 x 18,44 mm; 11 h; zprohýbaný, mezi 3 a 4 h okraj ohlý k líci.

Určení: **CACH 29.**

Lit.: POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 125–126.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **4.–5. 8. 2012**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. 60/2012.

Kom.: chronologické zařazení této mince Boleslavu II. vyplývá z relativní chronologie zjištěné při studiu přeražeb mincí. Oproti staršímu publikovanému

názoru⁸³ je však tato ražba nově kladena do počátků vlády Boleslava II., tedy cca do let 973–980.⁸⁴

Nm 24. ČECHY, Břetislav I. (1035–1055), denár z let 1050–1055.

Av.: ve vroubkovaném kruhu poprsí zpřímá mezi body; obvod hladký;

opis 12 h ↑: **BPACIZLAVSDVX**

Rv.: ve vroubkovaném kruhu poprsí zprava s křížkem vyznačeným čtyřmi body na žerdi před sebou; obvod hladký;

opis 7 h ↑: **S[C]SWEICEZLAVS**

AR; 1,0802 g; 15,21 x 15,14 mm; 9 h.

Určení: **CACH 322**.

Lit.: POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 126.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **4.–5. 8. 2012**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. 17/2012.

Nm 25. BAVORY/ŠVÁBSKO, denár – soudobé falsum 10. století.

Av.: v perlovitém kruhu kříž s prázdným polem / ? / ? / ? v úhlech;

opis ↑: [??????]I[??]•[?]

Rv.: kaplice;

⁸³ LUKAS, Jiří – POLANSKÝ, Luboš: *Přeražby českých denárů z poděbradského nálezu. K otázce vnitřní chronologie nejstarších variant mladšího bavorsko-švábského typu a denárů se širokou rukou*, Numismatický sborník 22, 2007, s. 39–90; TITÍŽ: *Přeražby českých denárů z nálezu Gěbice [Karlsdorf]*, Numismatické listy 65, 2010, s. 147–160.

⁸⁴ POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 70–76; TÝŽ: *České mincovnictví*, s. 142–148, kde i přehled bohaté literatury k tématu.

opis ↑Ů: [??????C]I[V]

AE; [0,3419] g; [13,13 x 14,49] mm; [12?] h; zlomek.

XRF – jádro: Cu 76,6 %; Zn 0,1 %; Pb 2,5 %; Ag 0,2 %; Sn 18,5 %.

XRF – povrch: Cu 60,7 %; Pb 1,5 %; Sn 36,8 %.

Určení: blíže neurčitelné.

Lit.: POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 126–127.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **2014**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. 346/2014.

Kom.: z dochované části bohužel nelze příliš mnoho zjistit. Jedná se o soudobé falsum typu kříž/kaplice s výplní v úhlech kříže buď tří, šesti, devíti bodovou nebo (–)/●/●/●. Pouze hypoteticky lze na základě bodu v opise uvažovat o nejmladší variantě. Mince je dobovým falsem vyrobeným z pocínované mědi (viz Nm 7).

Nm 26. ČECHY, Spytihněv II. (1055–1061), denár.

Av.: postava zpřímá s kopím v pravici; hlava postavy a kopí zasahují do opisu; obvod hladký;

opis 1 h ↑Ů: [+SPITIG]NE – VDVX

Rv.: postava sedící na trůně zpřímá s hlavou vpravo hledící na kříž v pravici držící; obvod vroubkovaný;

opis 7 h ↑Ů: [SCSW]EICE[ZLAVS]

AR; [0,6675] g; [13,27 x 16,56] mm; 1 h; zlomek.

Určení: **CACH 330**; FIALA 828, tab. VIII/19.

Lit.: POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 127.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **2014**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. 107/2014.

Nm 27. BYZANTSKÁ ŘÍŠE, Basileios II. (976–1025), mincovna Konstantinopol, miliaresion 977–989.

Av.: patriarchální kříž křížkový s X uprostřed na globu a čtyřech stupních, v poli vlevo busta Basilia II. v loru s korunou s křížem a pendilií, v poli vpravo busta Konstantina bez vousů, v chlamydy a s korunou s křížem a pendilií;

opis: **EN TOVTΩ NIKAT' BASILEI C CΘNCT'**

Rv.: pětiřádkový nápis mezi -*- nahoře i dole:

+ BASIL / CCCΘNSTAN / IOPEVROS / NICTOIBAS / RCMAIGΩ'

AR; 2,3974 g; 22,60 x 22,01 mm; 12 h; mezi 5 a 6 h mírně vylomený okraj.

Určení: **DOC 3.2, s. 629, č. 17d.**

Lit.: MAŘÍK, J.: *Long-distance contacts*, s. 201, tab. 6:8;⁸⁵ POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 128–129; LUKAS, J. – VIDEMAN, J.: *Počátky*, s. 40.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **2014**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. 121/2014.

Kom.: vylomení cca na 6 hodině evokuje obdobná vylomení na mincích, které měly přiděláno očko, nicméně na této minci nejsou po této úpravě stopy. Jedná se o stříbrnou ražbu císaře Basileia II. s největší pravděpodobností bratra Theofano, manželky císaře Oty II. polovičního bratra Emmy. Mince je nejnovějším, pátým a zatím posledním nálezem byzantské ražby 10. století u nás (viz výše kat. č. Nm 6). Nález zlomků z Kelče na Moravě patří oběhu tzv. zlomkového stříbra v severské pobaltské a polské oblasti, který zde zasahoval až do Moravské brány, ostatní čtyři nálezy (u rakvíckého s výhradou možného omylu, protože neznáme nálezové okolnosti) dokládají oběh byzantských mincí u nás. Jejich zatímni koncentraci soustředěnou v Čechách na hradiště Libice a Dřevíč není třeba vysvětlovat žádnými speciálními kontakty. České prostředí obecně bylo s jihovýchodní Evropou v kontaktu obchodním (dokládají to jak nálezy – Nagyarszány, tak písemné prameny – obchod s otroky, byzantští obchodníci), církevním (podíl na christianizaci Uher – Anastasios) i numismatickým (byzantské mince jako vzory pro Jaromírovy ražby).

⁸⁵ MAŘÍK, Jan: *Long-distance contacts of the Early Medieval stronghold of Libice nad Cidlinou*, *Fines Transire* 27, s. 195–204.

Nm 28. ČECHY, Boleslav II. (972–999), mincovna *Praba*, denár typ meč/kaplice cca 973–978.

Av.: ve vroubkovaném kruhu meč ostřím doprava, nad ním kovadlina;

opis 1h ↑☉: **BOL**[?????]●●

Rv.: kaplice s **+**[☒] pod lomenicí;

opis 12h ↑☉: [????]●☿

AR; neměřeno; 6 h; dvojráz na rubu.

Určení: **CACH 49**; LUKAS, J.: *Denáry mečového typu I*, s. 247–250, C 49: raz. b/a(?).

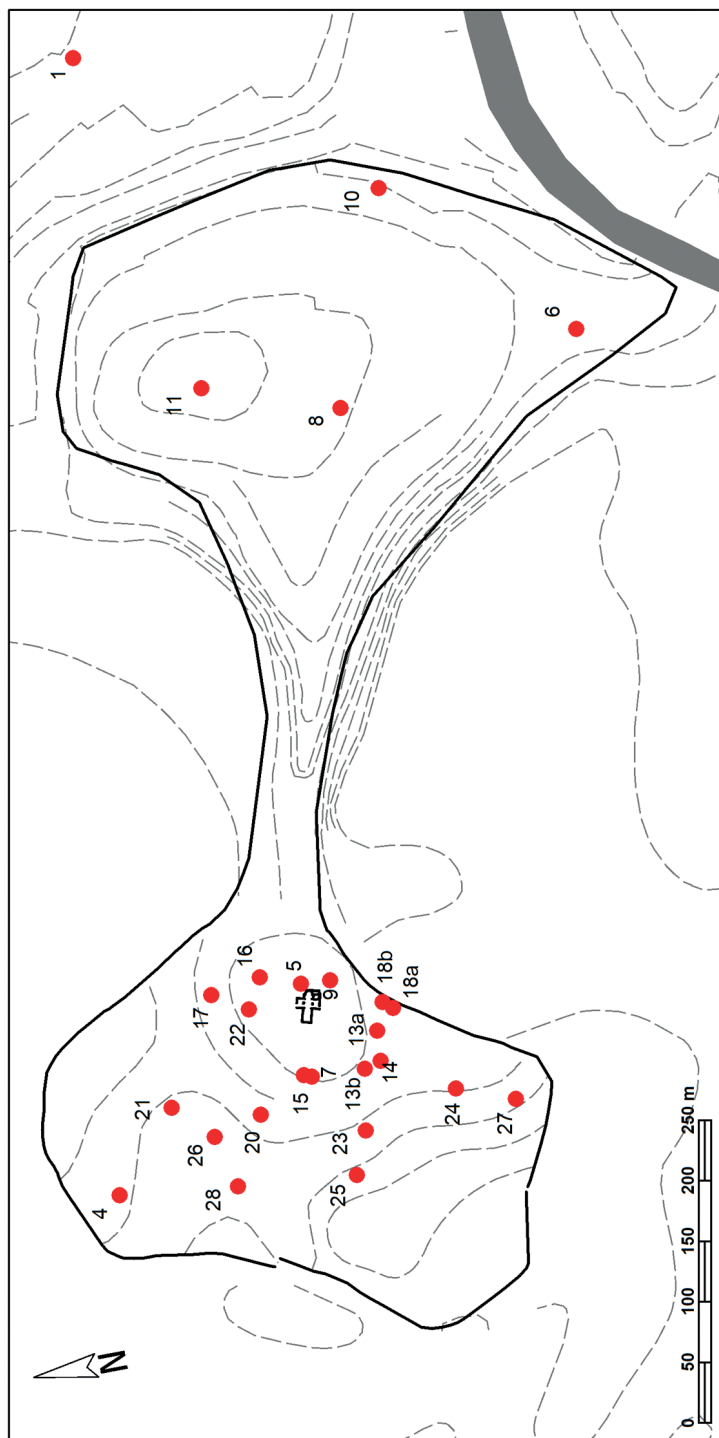
Lit.: POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 129.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **2018**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. 50/2018.

Soubor 37 mincí z 28 nálezů z jednoho hradiště (viz *mapa 2*) je již svou početností pro raný středověk sám o sobě výjimečný, nemluvě v libickém případě o jedinečnosti obsahové. Z 28 nálezů bylo objeveno 21 na akropoli, 4 na předhradí, 1 „na Libici“ a 2 v podhradí. I to rozdělení je pro nálezy mincí signifikantní. V opevněné části se totiž běžně setkáváme s jednotlivými ztrátovými kusy, zatímco v zázemí hradiště nacházíme jak ztrátový kus, tak depot. V našem případě zcela ojedinělý depot uložený jako obol mrtvých. Obsahoval 10 denárů tzv. ethelredského typu souběžné ražby pražské a vyšehradské mincovny vyňatých z oběhu v období cca 988–995. Takto bohatý obol je sám o sobě výjimečný, proto již od jeho objevení docházelo k vytváření „náhradních“ příběhů. Oboly mrtvých o vícero mincích však známe i odjinud. V tomto případě se nacházel v hrobě, který byl na libické poměry velmi pečlivě upravený, obložený opukovými deskami na sebe naskládanými. Není pochyb, že se jednalo o významného a bohatého nebožtíka dle dochovaných oběhem téměř neotřelých ražeb pohřbeného snad ještě v době před vražděním na Libici.

Mince nalezené na hradišti pokrývají časový úsek od poloviny 10. století po počátek 12. století. Nejstarší mince pocházejí z doby před zaražením první české mince. Jedná se o ražby bavorských vévodů Jindřicha I. (948–955) či II. (955–976, 985–995) tzv. tříbodového typu datovaného do let 948–962/7, které zde byly nalezeny dvě, a to jedna na akropoli a jedna na předhradí. Třetí ražba tohoto typu patří bavorskému vévodovi Liudolfovi Švábskému, který se Bavor zmocnil během povstání proti svému otci Otovi I. v letech 953–954,

Mapa 2: Nálezy mincí na libické aglomeraci.

Číslování odpovídá katalogu nálezů mincí (Nm); zobrazeny pouze mince, které bylo možné alespoň přibližně lokalizovat.

Tabulka 2: Katalogový přehled jednotlivých mincí nalezených v rámci libické aglomerace.

Číslo	Země, panovník	Mincovna	Nominál
1	ČECHY, Boleslav I. (935–972)	Praha	denár
2	ČECHY, Boleslav II. (972–999)	Praha	denár
3	ČECHY, Boleslav II. (972–999)	Praha	denár
4	ČECHY, Boleslav II. (972–999)	Praha	denár
5	ČECHY, Boleslav II. (972–999)	Vyšehrad (?)	denár
6	ČECHY, Boleslav II. (972–999)	Praha	denár
7	ČECHY, Boleslav II. (972–999)	Praha	denár
8	ČECHY, Boleslav II. (972–999)	Praha	denár
9	ČECHY, Boleslav II. (972–999)	Praha	denár
10	ČECHY, Boleslav II. (972–999)	Praha	denár
11	ČECHY, Boleslav II. (972–999)	Praha	denár
12	ČECHY, Boleslav II. (972–999)	Praha	denár
13	ČECHY, Boleslav II. (972–999)	Praha	denár
14	ČECHY, Boleslav II. (972–999)	Praha	denár
15	ČECHY, Boleslav II. (972–999)	Olomouc	denár
16	ČECHY, Boleslav II. (972–999)	Vyšehrad	denár
17	ČECHY, Boleslav II. (972–999)		denár
18	ČECHY, Boleslav II. (972–999)		denár
19	ČECHY, Břetislav I. (1035–1055)		denár
20	ČECHY, Břetislav I. (1035–1055)		denár
21	ČECHY, Břetislav I. (1035–1055)		denár
22	ČECHY, Břetislav I. (1035–1055)		denár
23	ČECHY, Břetislav I. (1035–1055)		denár
24	ČECHY, Břetislav I. (1035–1055)		denár

Datace (cca)	Určení	Lokace	Datum nálezů	Nálezové číslo
962/5–970	CACH 11 var.	akropole – J	1924	Nm 3
973–980	CACH 29	akropole	4.–5. 8. 2012	Nm 23
972/3–976	CACH 42 var. rv.	akropole	11.–12. 9. 2010 a 24. 9. 2013	Nm 18
973–978	CACH 49	akropole	2018	Nm 28
981–990	CACH 118	akropole	20. 8. 2011	Nm 20
988–995	CACH 123	podhradí, pohřebiště U nádraží, hrob 53	15. 7. 1896	Nm 1.1
988–995	CACH 123	podhradí, pohřebiště U nádraží, hrob 53	15. 7. 1896	Nm 1.2
988–995	CACH 123	podhradí, pohřebiště U nádraží, hrob 53	15. 7. 1896	Nm 1.3
988–995	CACH 123	podhradí, pohřebiště U nádraží, hrob 53	15. 7. 1896	Nm 1.4
988–995	CACH 123	podhradí, pohřebiště U nádraží, hrob 53	15. 7. 1896	Nm 1.5
988–995	CACH 123	podhradí, pohřebiště U nádraží, hrob 53	15. 7. 1896	Nm 1.6
988–995	CACH 123	podhradí, pohřebiště U nádraží, hrob 53	15. 7. 1896	Nm 1.7
988–995	CACH 123	podhradí, pohřebiště U nádraží, hrob 53	15. 7. 1896	Nm 1.8
988–995	CACH 123	akropole	20. 8. 2011	Nm 21
988–995	CACH 136	podhradí, pohřebiště U nádraží, hrob 53	15. 7. 1896	Nm 1.9
988–995	CACH 141	podhradí, pohřebiště U nádraží, hrob 53	15. 7. 1896	Nm 1.10
988–995	CACH 153	akropole	přelom let 1980/1981	Nm 9
988–995	ethelredský typ	akropole	20. 8. 2011	Nm 22
1035–1050	CACH 316	akropole, hrob 71	1951	Nm 5
1050–1055	CACH 322	předhradí střed	1976	Nm 8
1050–1055	CACH 322	akropole	11.–12. 9. 2010	Nm 14
1050–1055	CACH 322	akropole	11.–12. 9. 2010	Nm 15
1050–1055	CACH 322	akropole	11.–12. 9. 2010	Nm 16
1050–1055	CACH 322	zázemí (podhradí)	2010–2013	Nm 19

Číslo	Země, panovník	Mincovna	Nominál
25	ČECHY, Břetislav I. (1035–1055)		denár
26	ČECHY, Břetislav I. (1035–1055)		denár
27	ČECHY, Spytihněv II. (1055–1061)		denár
28	ČECHY, Bořivoj II. (1100–1107, 1109–1110, 1118–1120)		denár
29	BAVORY, Jindřich I. (948–955) či Jindřich II. (955–976, 985–995)	Nabburk	denár
30	BAVORY, Jindřich I. (948–955) či Jindřich II. (955–976, 985–995)	Nabburk	denár
31	BAVORY, Liudolf Švábský (953–954)	Nabburk	denár
32	BAVORY, Jindřich II. (955–976, 985–995)	Nabburk	obol
33	BAVORY, Jindřich II. (955–976, 985–995)	Nabburk	denár – falsum
34	BAVORY / ŠVÁBSKO		denár – falsum
35	SASKO, Ota III. (983–1002) a Adléta († 999)	Goslar (?)	denár
36	BYZANTSKÁ ŘÍŠE, Jan I. Cimiskés (969–976)	Konstantinopol	histamenon
37	BYZANTSKÁ ŘÍŠE, Basileios II. (976–1025)	Konstantinopol	miliaresion

a i proto jsou jeho ražby poměrně vzácné. Do této doby je některými badateli kladen i počátek ražby tohoto typu Jindřichem I. Potřeba ražené mince měla být dána válečnými akcemi za povstání. Tento předpoklad je však jistě chybný. Jindřich I. navazoval na mincovnictví svých předchůdců a proto není třeba vůbec předpokládat jakýkoli hiát. Liudolfův denár tak představuje minci s nejstarším koncem rozpětí doby ražby, jaká se nejen na Libici, ale v celých Čechách z doby vlády liudolfové (otonské) dynastie v říši u nás nalezla.

Další vrstvu tvoří mince tzv. devítibodového typu. Jedná se o typ, který podle vzoru soudobých bavorských a švábských mincí nechal vyrazit jako první české mince Boleslav I. (935–972). Bavorsko-švábské vzory byly raženy v letech 962/7–973. Dvě bavorské ražby jsou ale ne zrovna řádného provedení: první stříbrná má korumpované opisy i nápis pod lomenicí, druhá – soudobé falsum z pocínované mědi – taktéž. I přesto se je podařilo místně zařadit. Jedná se jako u předchozích bavorských ražeb o ražby z Nabburku. Nabburk je pro české mincovnictví významný tím, že jeho jedna ražba – HAHN MR 68b

Datace (cca)	Určení	Lokace	Datum nálezů	Nálezové číslo
1050–1055	CACH 322	akropole	4.–5. 8. 2012	Nm 24
1050–1055	CACH 324	akropole	11.–12. 9. 2010	Nm 17
1055–1061	CACH 330	akropole	2014	Nm 26
1118–1120	CACH 423	předhradí – V	1981	Nm 10
948–962/7	HAHN MR 65a1.2A; HAHN G 65a1.2	předhradí – S střed	1981/1983	Nm 11
948–962/7	HAHN MR 65b1.5B; HAHN G 65b1.5+16	akropole	90. léta 20. století	Nm 12
953–954	HAHN MR 66; HAHN G 66a1	akropole	11.–12. 9. 2010	Nm 13
962/7–973	HAHN G 68a; HAHN IP 32	akropole – SZ	1949	Nm 4
962/7–973	HAHN MR 68b var.	akropole – střed	1971	Nm 7
10. století		akropole	2014	Nm 25
983–999	oto-adlétský typ	na Libici	před 25. 1. 1909	Nm 2
969–976	DOC 3.2, s. 593, č. 3.3	předhradí – J	60. léta 20. století	Nm 6
977–989	DOC 3.2, s. 629, č. 17d	akropole	2014	Nm 27

(mj. nalezená v Praze na Hradčanech)⁸⁶ byla přímým vzorem pro první ražbu českou. Zdá se však na základě právě pražského a libických nálezů, že nabburské ražby hrály v počátcích českého mincovnictví větší roli. Nabburk leží poblíž českých hranic při jedné z větví zemské stezky spojující Plzeň s Norimberkem. Po Řezně a Augšpurku je v pořadí třetí mincovnou zapojenou do kontinuální ražby v bavorsko-švábské oblasti. Vzhledem k tomu, že naprostá většina produkce tehdejších mincoven putovala do pobaltské oblasti, je pravděpodobné, že se jejím založením snažil panovník přiblížit této oblasti co nejbližší. Nabburk jako poslední významné bavorské hradiště tímto směrem mohl sloužit i jako zemská celnice.

⁸⁶ POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 85.

Z Libice je známa i jediná ražba Boleslava I. tzv. devítibodového typu CACH 11, která je tak nejstarší českou ražbou z šedesátých let 10. století nalezenou na Libici vřbec. Následují tři české ražby Boleslava II. ze 70. let 10. století typů CACH 29, 42 a 49. Jak typ CACH 11, tak typ CACH 42 přinesly ve své době nové varianty.

Závěrečná vrstva mincí 10. století, z 80. až 90. let, je nejpočetnější a nejrozsáhlejší. Vedle již zmíněného depotu ve funkci obolu mrtvých se jedná o další tři české ražby Boleslava II. tzv. ethelredského typu (CACH 123 – 2x, 153) a jednu jemu předcházející tzv. frískému typu (CACH 118). Jeden ze zlomků typu CACH 123 je soudobým falsem z pokovené mědi, do stejné doby (985–995) pravděpodobně spadá i další zlomek blíže neurčitelné bavorské mince. Do této doby, případně i o něco mladší, patří i lépe nepopsaný tzv. oto-adlétský denár ze saského Harzu (? mincovna *Goslar*). To, čím jsou libické nálezy mincí pro Čechy zcela výjimečné, jsou ražby byzantských císařů z tohoto období. Poslední povrchový průzkum přinesl k již delší čas známé zlaté libické ražbě i minci stříbrnou. Obě konstantinopolské ražby jsou jedinými byzantskými mincemi, které byly nalezeny po počátku českého mincování v Čechách v 10. století. Spolu s ostatními mincemi dokládají oběh byzantských nominálů v českých zemích v raném středověku.

Všechny doposud zmíněné mince spadají do období tzv. slavníkovské Libice. Dokládají její významné postavení v celém průběhu 2. poloviny 10. století. Libice v této době byla důležité hradiště s tržištěm ležící v blízkosti důležitého brodu přes Labe na trase tzv. transevropské obchodní magistrály, která vedla z muslimského kordóbského chalífátu Al Andalus (dnešní Španělsko) přes francké oblasti a Bavorsko do Čech k „velikému městu Slovanů“ Praze a přes Libici, dále na Krakov, Novgorod, Kazaň, do muslimských středisek ve střední Asii, popřípadě s odbočkou od Libice na sever na Vratislav, Hnězdo a do Pobaltí. Napojení na výnosný obchod na této magistrále, která původně vedla Podunajím a Čechám se vyhýbala, v 10. století přinesla i rozvoj nejen obchodu, ale také řemesel, stavitelství a v neposlední řadě prestižní postavení slavníkovských správců hradiště v soudobé české společnosti.

Jejich pád „z výšin“ však jistě neznamenal ztrátu významu hradiště. Ta přišla později s krizí českého státu po smrti Boleslava II. († 999), celkovou změnou politické situace po roce 1000 a tím způsobenými změnami ve vedení hlavních tras dálkového obchodu na počátku 11. století. Obnovení jižní podunajské cesty z Bavor přes právě vzniklé křesťanské uherské království a konsolidace severní cesty z Magdeburku přímo přes polská území odkázala českou, horami sevřenou kotlinu do druhořadého postavení v mezinárodním obchodu. Přes cílevědomou snahu Jaromíra I., Oldřicha I. a Břetislava I. o obnovení silného postavení českého státu jak po obchodní (mincovní) stránce, tak po politické (s částečným úspěchem v době Břetislava I.), se obecný geopolitický vývoj již ubíral jiným směrem. Dálkový obchod přestával mít prvořadou úlohu v získávání bohatství, ekonomika jednotlivých států se uzavírala do sebe – s využíváním vlastních zdrojů pak souvisí i teritorializace mincovnictví v 2. polovině 11. století.

Vraťme se však do doby posledního „záchvěvu“ obchodního a státního rozmachu českého knížectví za Břetislava I. (1035–1055). Nebudeme jistě daleko od pravdy, když jej spojíme s obrovskou kořistí získanou při dobývání Polska v letech 1038–1039, jejíž součástí bylo mimo jiné i získání velkého počtu zajatců, z jejichž prodeje po delší době opět plynul nemalý zisk do knížecí komory. Exploatace polských zdrojů probíhala nejen násilným způsobem, ale také, navzdory chaosu a bezvládí v této oblasti, obchodem, jehož projevem je poslední větší příliv českých mincí do této oblasti.

V této době dosáhl i počet nalezených mincí na Libici svůj druhý vrchol. Sedm Břetislavových mincí, z nichž jedna pochází z doby před rokem 1050, ostatní z konce jeho vlády, spolu s jedinou mincí jeho nejstaršího syna a nástupce Spytihněva II. (1055–1061), jsou doklady posledního hospodářského vzestupu a významu hradiště ve středověku. Mince tu velmi dobře ilustrují situaci známou i z archeologických a písemných pramenů o upadajícím významu libické aglomerace. Její „labutí“ písni je druhé libické vraždění, tentokrát Božeje a jeho syna Bořuta z rodu Vršovců v roce 1108, které zachytila Kosmova kronika. Poslední raně středověká zmínka z roku 1130 o Libici jako centru hradské správy spolu s posledním na Libici nalezeným denárem Bořivoje II. (1100–1107, 1109–1110, 1118–1120) z let 1118–1120 uzavírá historii tohoto významného hradiště na soutoku Labe a Cidliny. Následuje hiát jak v písemných pramenech do roku 1228, tak numismatických, kdy další rážbou, která zde byla nalezena, je až pražský groš Václava II. z let 1300–1305.

Závaží 10. a 11. století nalezená na akropoli hradiště na Libici

Průzkum detektory kovů na akropoli hradiště v letech 2009–2018 přinesl také soubor závaží, která jsou v kontextu raného středověku spojována s obchodními aktivitami, zejména s obchodem s drahými kovy.⁸⁷ Nalezená závaží lze rozdělit do dvou hlavních skupin. Do první patří mosazí pokovená železná závaží s olověným jádrem, v našem případě výlučně tvaru bipolárně zploštělého sféroidu (tzv. sférická závaží) s různými počty vybíjených kroužků a jedno morfologicky blízké dvoukónické olověné závaží s pěti důlky. Druhou skupinu tvoří soubor závaží olověných a jednoho bronzového, poměrně různorodých tvarů.

Sférická závaží (Nsz 1–12)

Z akropole libického hradiště pochází celkem 11 trimetalických sférických závaží vyrobených ze železa, které bylo pokryto mosazným plechem (pravděpodobně s olověným jádrem).⁸⁸ Závaží mají tvar bipolárně zploštělého sféroidu, tj. kulovitý tvar s protilehle umístěnými plochami. Na těchto plochách se v osmi případech dochovala puncovaná výzdoba plošek se 4–5 vybíjenými kroužky uprostřed a perlovcem po obvodu. Z hlediska použitého materiálu je ve skupině výjimkou jedno olověné dvoukónické závaží (Nsz 6, *obr. 2: 6*) s pěti důlky, které však má svým tvarem i hmotností blízko k sférickým závažím s podobně vyznačenými pěti kroužky.

⁸⁷ LUTOVSKÝ, M.: *Encyklopedie*, s. 369–370; BRATHER, Sebastian: *Archäologie der westlichen Slawen, Siedlung, Wirtschaft und Gesellschaft im früh- und hochmittelalterliche Ostmitteleuropa*, Berlin – New York 2001, s. 228–232.

⁸⁸ Určení složení použitých kovů bylo pro celý soubor závaží provedeno ručním spektrometrem NITON XL3t GOLDD+ v režimu „General Metals“ s použitím „Small Spot“ – zaostření paprsku do bodu o průměru 3 mm. Měření probíhalo po dobu 45 vteřin (výsledky viz *tab. 3*). Tato metoda je schopna rozpoznat pouze kovy vyskytující se na povrchu závaží. Závaží samotná jsou, jak o tom svědčí hůře dochované (více odkorodované) exempláře z jiných lokalit, trimetalická. Jedná se o mosazí pokovená železná závaží s olověným jádrem. Zde publikovaná závaží jsou dochována v dobrém stavu, a tak povrchové analýzy neumožňují potvrdit či vyvrátit existenci olověného jádra.

Sférická závaží se v domácím prostředí objevují spíše ojediněle.⁸⁹ V posledních cca deseti letech jejich počty rostou díky nasazení detektorů kovů.⁹⁰ Přestože řada nálezů nebyla dosud publikována,⁹¹ lze celkový počet nálezů sférických závaží odhadnout v počtu několika desítek kusů.

Unikátním je zde především depot z Mladé Boleslavi – Podlázek z roku 2011, který obsahoval vedle minimálně 15 mincí a dvou sad závaží (trimetalické a olověné), také stříbrné šperky, část cínového prutu a úštěp surového křišťálu.⁹² Díky mincovní složce obsahující denáry Boleslava II. (972–999) ze sklonku jeho vlády můžeme celý soubor datovat k roku 999. Z dvanácti závaží je šest mosazí pokovených železných s olověným jádrem, přičemž pět z nich jsou závaží sférická a jedno kubooktohedrické, a šest olověných různých tvarů (sféroid, kniha, konické, polyedrické, toroid a elipsoid), z nichž sférické je pravděpodobně dochovaným jádrem původně trimetalického sférického závaží.

Typickou oblastí výskytu sférických závaží je Pobaltí, Skandinávie, severozápadní Evropa a západní část Ruska od Baltu až po Černé moře. Objevují se především v prostředí velkých obchodních center a v jejich blízkém okolí. I když se v těchto lokalitách vyskytují v počtech desítek až stovek kusů, tvoří ve spektru nalézáných závaží spíše menšinu. Jednoznačně dominují blíže nespecifikovaná olověná závaží, poté jsou to drobná polyedrická označovaná

⁸⁹ Do přelomu tisíciletí byly publikovány pouze tři nálezy z Melic, z Dubé a z raně středověkého hradiště Kozárovce. Srov. BUCHVALDEK, Miroslav – SLÁMA, Jiří – ZEMAN, Jiří: *Slovanské hradiště u Kozárovce*, *Præhistorica* 6, 1978, s. 85–88.

⁹⁰ BLÁHA, Radek – HEJHAL, Petr – SKALA, Jan: *Raně středověké olověné artefakty z katastru Roudnice (okr. Hradec Králové)*, in: *Argenti fossore et alii. Znaczenie gospodarcze wschodnich części Górnośląska i zachodnich krańców Małopolski w późnej fazie wczesnego średniowiecza (X–XII wiek)*, ed. Piotr. Boroń, Katowice 2013, s. 289–305, obr. 11; DEHNEROVÁ, Hana – ŠLEZÁR, Pavel: *Nové nálezy raně středověkých severských závaží z Olomouce*, in: *Archeologie a vlastivěda*. PhDr. Pavlu Michnovi k sedmdesátým narozeninám, ed. Josef Unger, Brno 2014, s. 145–149; KOUŘIL, Pavel – GRÝC, Jana: *Early Medieval Stronghold in Opava-Kylešovice and Its Importance for the Understanding of the Silesian Region in the Tenth–Eleventh Centuries*, in: *Moravian and Silesian Strongholds of the Tenth and Eleventh Centuries in the Context of Central Europe*, ed. Pavel Kouřil – Rudolf Procházka, Brno 2018, s. 191, obr. 14:8; MACHÁČEK, Jiří – MĚCHURA, Radek: *Raně středověké olovo z jižní Moravy a hutnické centrum na Slezskokrakovské vysočině*, in: *Argenti fossore et alii. Znaczenie gospodarcze wschodnich części Górnośląska i zachodnich krańców Małopolski w późnej fazie wczesnego średniowiecza (X–XII wiek)*, ed. Piotr. Boroń, Katowice 2013, s. 275–287, obr. 2; KOUŘIL, Pavel – PROCHÁZKA, Rudolf: *Moravian Centres between the Mojmirids and Přemyslids*, in: *Moravian and Silesian Strongholds of the Tenth and Eleventh Centuries in the Context of Central Europe*, ed. Pavel Kouřil – Rudolf Procházka, Brno 2018, s. 63–64, obr. 14: 4.

⁹¹ Větší nepublikované soubory pocházejí např. z raně středověkých hradišť Vraclav (okr. Ústí nad Orlicí) a Dřevíč (okr. Rakovník).

⁹² POLANSKÝ, Luboš: *Podlázky*, in: *Encyklopedie pravěkých pokladů v Čechách*, ed. Michal Lutovský – Jiří Militký – Lubor Smejtek, Praha 2013, s. 261–262; POLANSKÝ, L.: *Mince*, s. 191–213; LUKAS, Jiří: *Hromadný nález denárů z konce 10. století z Chýště*, Praha – Pardubice 2019, s. 309 (s chybným uvedením počtu mincí v nálezu); POLANSKÝ, Luboš – TOMKOVÁ, Kateřina – KRÁŠNÝ, Filip: *Mladá Boleslav – Podlázky 2011*, v přípravě.

Tabulka 3: Libice n. Cidlinou, XRF analýzy závazí z akropole.

Číslo	Obr.	Místo měření	Sb (%)	Sn (%)	Ag (%)	As (%)	Pb (%)	Se (%)	Cu (%)	Zn (%)	Fe (%)
Nsz 1	3.1.	plášť	n/d	n/d	n/d	1,05	10,88	n/d	70,64	3,05	10,76
		výplň	n/d	n/d	n/d	0,10	n/d	n/d	0,08	n/d	99,12
Nsz 2	3.2.	plášť	0,13	2,99	0,25	n/d	12,05	n/d	51,92	5,42	25,96
		výplň	n/d	n/d	n/d	0,08	n/d	n/d	n/d	n/d	98,04
Nsz 3	3.3.	plášť	n/d	0,11	n/d	0,37	7,51	n/d	71,21	6,17	9,06
Nsz 4	3.4.	plášť	0,05	n/d	n/d	1,53	17,71	n/d	64,62	5,82	4,95
		výplň	n/d	n/d	n/d	n/d	2,77	n/d	28,12	3,06	65,60
Nsz 5	3.5.	plášť	0,06	0,34	n/d	n/d	16,88	n/d	63,05	4,71	6,99
Nsz 6	3.6.	výplň	n/d	n/d	n/d	n/d	0,06	n/d	0,24	n/d	98,52
		povrch	0,06	n/d	n/d	n/d	97,99	n/d	0,13	n/d	n/d
Nsz 7	3.7.	plášť	n/d	n/d	n/d	0,37	2,18	n/d	76,53	11,10	5,45
		výplň	n/d	n/d	n/d	0,05	n/d	n/d	n/d	n/d	98,15
Nsz 8	3.8.	plášť	n/d	1,86	n/d	n/d	7,52	n/d	66,86	8,38	10,22
Nsz 9	3.9.	plášť	n/d	0,11	0,21	n/d	12,48	n/d	73,85	7,58	3,55
		výplň	n/d	n/d	n/d	0,08	0,02	n/d	0,44	0,14	95,28
Nsz 10	3.10.	plášť	n/d	n/d	n/d	n/d	7,86	n/d	61,72	10,96	10,63
Nsz 11	3.11.	plášť	n/d	3,21	0,33	0,38	7,05	7,35	67,51	7,35	n/d
		výplň	n/d	n/d	n/d	0,02	n/d	n/d	n/d	n/d	99,82
Nsz 12	3.12.	plášť	0,06	0,05	n/d	2,00	25,42	5,64	61,08	5,64	n/d
		výplň	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	99,65
Noz 1	4.1.	povrch	0,50	2,60	n/d	0,75	13,22	n/d	54,36	21,97	3,43
Noz 2	4.2.	povrch	n/d	0,08	n/d	n/d	91,68	n/d	n/d	n/d	1,38
Noz 3	4.3.	povrch	0,13	1,14	n/d	n/d	96,22	n/d	0,14	n/d	0,24

Noz 4	4.4.	povrch	0,24	0,17	n/d	n/d	98,33	n/d	0,12	n/d	n/d	n/d
Noz 5	4.5.	povrch	n/d	n/d	n/d	n/d	98,29	n/d	0,26	n/d	n/d	n/d
Noz 6	4.6.	povrch	n/d	0,65	n/d	n/d	96,84	n/d	0,08	n/d	n/d	0,24
Noz 7	4.7.	povrch	0,14	1,53	n/d	n/d	95,95	n/d	0,12	n/d	n/d	0,23
Noz 8	4.8.	povrch	n/d	2,33	n/d	n/d	6,59	n/d	86,15	0,99	0,24	0,24
Noz 9	4.9.	povrch	n/d	5,60	n/d	n/d	92,79	n/d	0,09	n/d	n/d	n/d
Noz 10	4.10.	povrch	n/d	0,16	n/d	n/d	89,92	n/d	n/d	n/d	n/d	0,64
Noz 11	4.11.	povrch	n/d	n/d	n/d	n/d	98,29	n/d	0,08	n/d	n/d	n/d
Noz 12	4.12.	povrch	0,14	0,10	n/d	n/d	98,06	n/d	n/d	n/d	n/d	1,44
Noz 13	4.13.	povrch	n/d	0,14	n/d	n/d	3,92	n/d	74,75	19,11	1,45	1,45
Noz 14	4.14.	povrch	n/d	0,07	n/d	n/d	98,33	0,03	n/d	0,03	1,43	1,43
Noz 15	4.15.	povrch	n/d	n/d	n/d	n/d	98,82	n/d	n/d	n/d	0,99	0,99
Noz 16	4.16.	povrch	0,23	0,72	n/d	n/d	96,01	n/d	0,07	n/d	2,75	2,75
Noz 17	4.17.	povrch	n/d	15,57	n/d	n/d	82,40	n/d	0,09	n/d	1,72	1,72
Noz 18	4.18.	povrch	0,24	44,69	n/d	n/d	53,37	n/d	0,24	n/d	n/d	n/d

také jako kuboektohedrická závaží a až třetí v pořadí závaží sférická.⁹³ Sférická závaží se v tomto prostředí objevují společně se skládacími vážkami v poslední třetině 9. století a jejich nástup je dáván do souvislosti s výskytem depotů sekaného stříbra a přílivem arabských mincí do Evropy.⁹⁴

Vysoká kvalita provedení těchto závaží (plátování mosazným plechem) prakticky vylučuje možnost zasahovat do jejich struktury a pozměnit jejich hmotnost danou výrobcem. Označení různými počty punců ve tvaru kroužků zároveň navozuje dojem existujícího standardizovaného systému vah. Nicméně pokusy o identifikaci tohoto váhového standartu pro širší území byly v současné odborné literatuře odmítnuty jako nerealistické.⁹⁵ Doklady výroby sférických závaží z mincovny ve švédské Sigtuně a Humlegarenu byly interpretovány jako pokus královské moci o stanovení váhových pravidel pro obchod v období, kdy byla hodnota raženého kovu výrazně nadhodnocena. Uvažuje se dokonce o možnosti, že sama závaží mohla plnit roli platidla.⁹⁶ O různorodém použití sférických závaží svědčí také skutečnost, že na žádné z lokalit, kde byla sledována jejich distribuce (Parchim, Tissø, Janów Pomorski,⁹⁷ Kaupang⁹⁸), není patrná žádná výrazná koncentrace, která by vypovídala o jejich možné funkci.

Nálezy sférických závaží z libického hradiště můžeme zařadit do typologických skupin B1–B2,⁹⁹ které jsou obecně datovány od poslední třetiny 9. století až do počátku 13. století. V případě Libice můžeme horní hranici výskytu těchto závaží upřesnit díky mincovním nálezům na polovinu 11. století.

Trimetalická sférická závaží byla v rámci deseti sezon detektorového průzkumu probíhajícího v letech 2009 až 2018 nalézána ve větším počtu především v první polovině projektu: 2009 – 1 ks, 2010 – 7 ks, 2014 – 3 ks a 2015 – 1 ks.

⁹³ STEUER, Heiko: *Waagen und Gewichte in Janów*, in: Sebastian Brather – Marek Jagodziński, *Der wikingerzeitliche Seehandelsplatz von Janów (Truso). Geophysikalische, archäopedologische und archäologische Untersuchungen 2004–2008*, Zeitschrift für Archäologie des Mittelalters, Beiheft 24, Bonn 2012, s. 185–278. Výskyt olovených závaží společně se sférickými zmiňuje na hradišti Stavenice KOUŘIL, P. – PROCHÁZKA, R.: *Moravian Centres*, s. 64.

⁹⁴ STEUER, H.: *Waagen und Gewichte in Janów*, s. 197–202; BRATHER, S.: *Archäologie der westlichen Slawen* s. 228–231.

⁹⁵ STEUER, H.: *Waagen und Gewichte in Janów*, s. 199–201.

⁹⁶ KILGER, Christoph: *Hack-Silver, Weights and Coinage: the Anglo-Scandinavian Bullion Coinages and their Use in Late Viking-Age Society*, in: *Silver Economies, Monetisation and Society in Scandinavia, AD 800–1100*, ed. James Graham-Campbell – Søren M. Sindbaek – Gareth Williams, Aarhus 2011, s. 259–280.

⁹⁷ STEUER, H.: *Waagen und Gewichte in Janów*, s. 213, 219.

⁹⁸ SKRE, Dagfinn ed.: *Means of Exchange. Dealing with Silver in the Viking Age*, Oslo 2008, s. 155–166.

⁹⁹ STEUER, H.: *Waagen und Gewichte in Janów*, Abb. 6.5.

Soupis nálezů sférických a dvoukónického závaží (Nsž) na akropoli hradiště na Libici

Nsž 1. Sférické závaží, obr. 2: 1.

Av.: pět kroužků uspořádaných do kříže; perlovec po obvodu plošky.

Rv.: bez výzdoby.

Mosazí plátované železo (s olověným jádrem?); hmotnost **39,4 g** po konzervaci; průměr 22 mm, výška 18 mm.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **2009**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Národní muzeum, Oddělení pravěku a antického starověku, inv. č. H1-543706.

Nsž 2. Sférické závaží, obr. 2: 2.

Av.: bez dochované výzdoby.

Rv.: bez dochované výzdoby.

Mosazí plátované železo (s olověným jádrem?); hmotnost **26,6 g** po konzervaci; průměr 21 mm, výška 15 mm; líc a rub silně poškozen, plátování mosazným plechem dochováno pouze na obvodu.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **2010**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. 362/2010.

Nsž 3. Sférické závaží, obr. 2: 3.

Av.: pět kroužků uspořádaných do pětiúhelníku; perlovec po obvodu plošky.

Rv.: bez výzdoby.

Mosazí plátované železo (s olověným jádrem?); hmotnost **39 g** po konzervaci; průměr 22 mm, výška 19 mm.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **2010**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Národní muzeum, Oddělení pravěku a antického starověku, inv. č. H1-543708.

Nsž 4. Sférické závaží, obr. 2: 4.

Av.: pět kroužků uspořádaných do kříže; perlovec po obvodu plošky.

Rv.: bez výzdoby.

Mosazí plátované železo (s olověným jádrem?); hmotnost **40,6 g** po konzervaci; průměr 23 mm, výška 18 mm.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **2010**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. 457/2010.

Nsz 5. Sfěrické závaží, obr. 2: 5.

Av.: bez výzdoby.

Rv.: bez výzdoby.

Mosazí plátované železo (s olověným jádrem?); hmotnost **31,8 g** po konzervaci; průměr 22 mm, výška 18 mm; na obvodu mírně poškozený korozí.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **2010**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Národní muzeum, Oddělení pravěku a antického starověku, inv. č. H1-543707.

Nsz 6. Dvukónické závaží (tvaru dvojitého komolého kuželu), obr. 2: 6.

Av.: pět důlků uspořádaných do kříže; perlovec po obvodu plošky.

Rv.: bez výzdoby.

Olovo; hmotnost **39,6 g** po konzervaci; průměr 20 mm, výška 15 mm.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **2010**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Národní muzeum, Oddělení pravěku a antického starověku, inv. č. H1-543710.

Nsz 7. Sfěrické závaží, obr. 2: 7.

Av.: pět kroužků nepravidelně uspořádaných; perlovec po obvodu plošky.

Rv.: bez výzdoby.

Mosazí plátované železo (s olověným jádrem?); hmotnost **35,8 g** po konzervaci; průměr 22 mm, výška 19 mm; na obvodu silně poškozeno korozí.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **2010**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. KS 114/2010.

Nsz 8. Sfěrické závaží, obr. 2: 8.

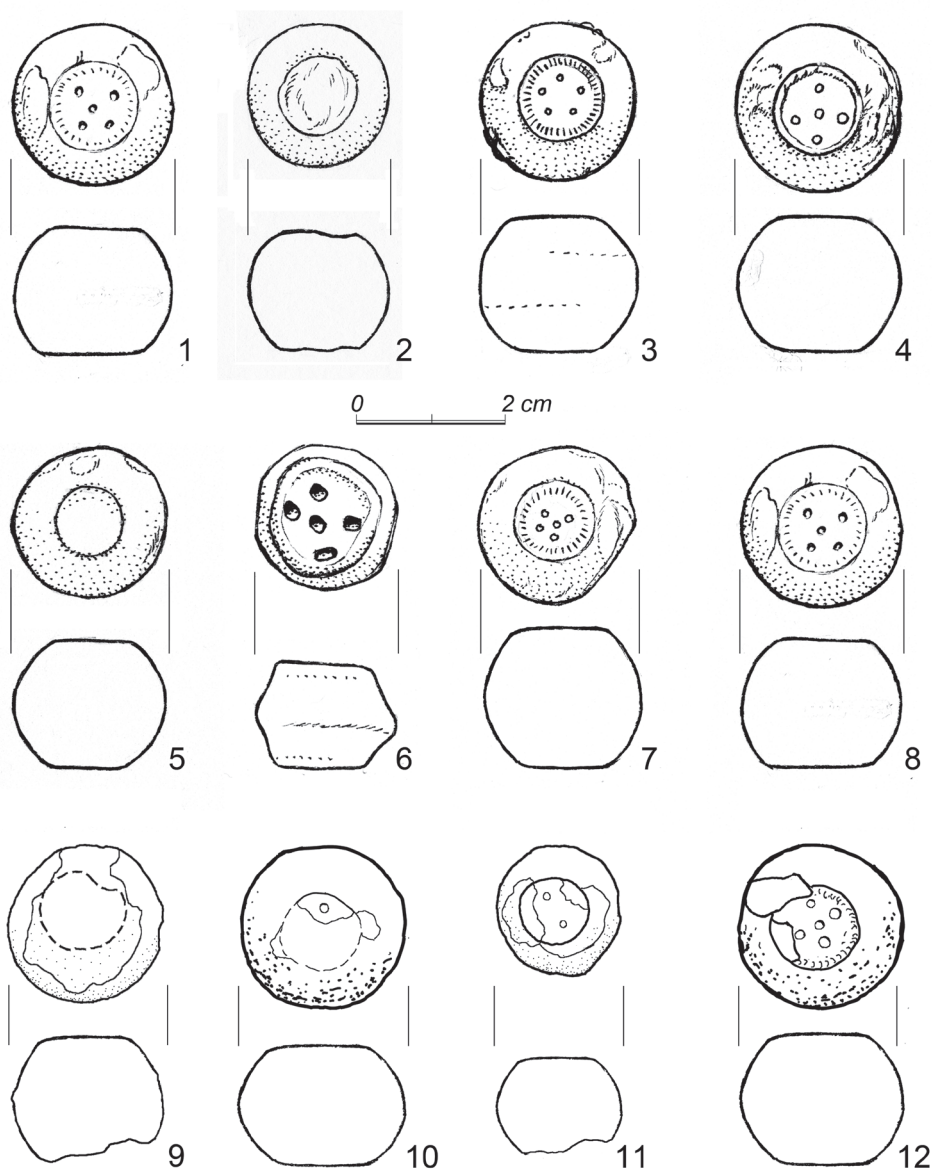
Av.: pět kroužků uspořádaných do kříže; perlovec po obvodu plošky.

Rv.: bez výzdoby.

Mosazí plátované železo (s olověným jádrem?); hmotnost **32,1 g** po konzervaci; průměr 21 mm, výška 17 mm.

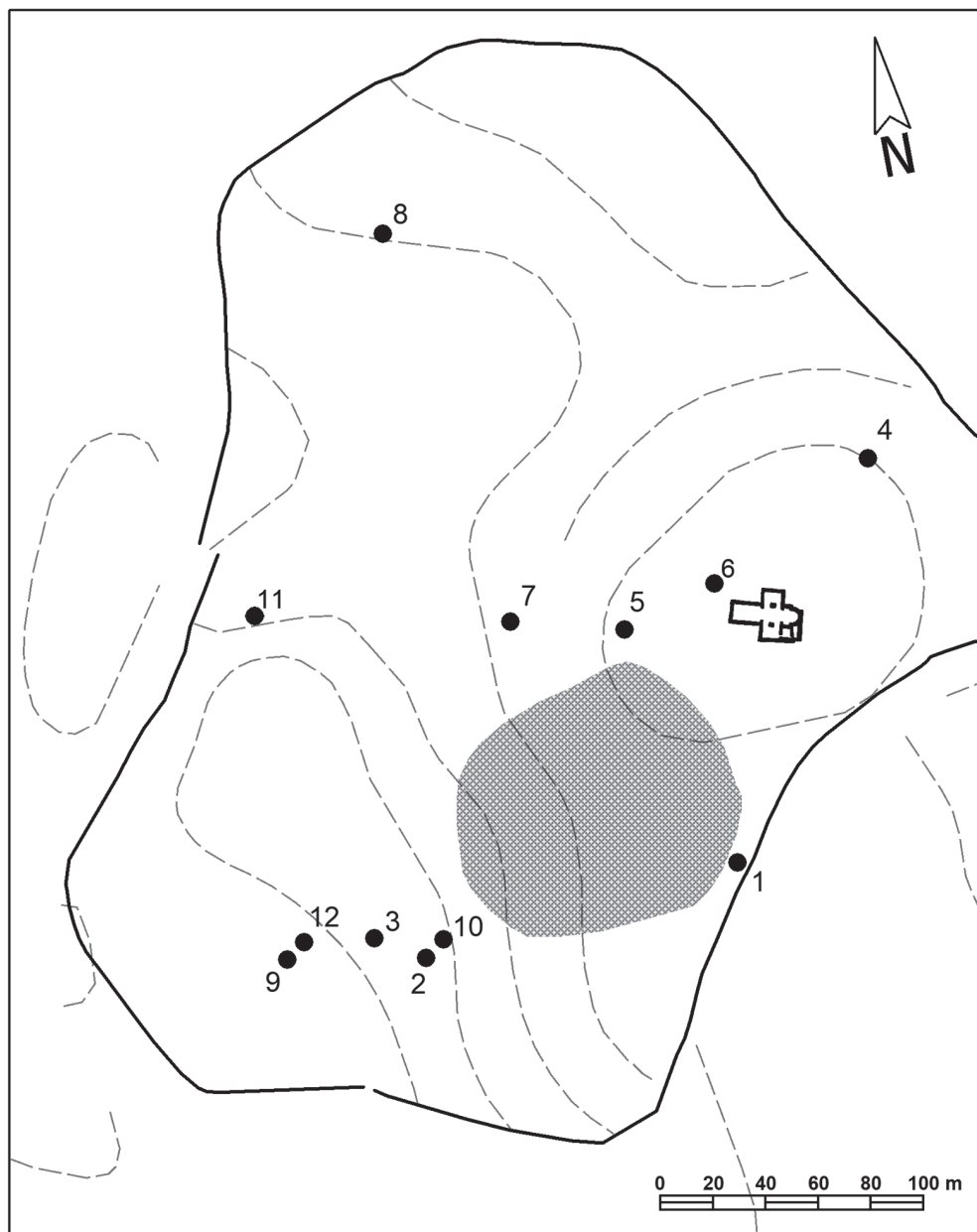
Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **2010**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Národní muzeum, Oddělení pravěku a antického starověku, inv. č. H1-543709.

Obr. 2: Sférická a dvoukónická závaží z libické akropole.

Číslování odpovídá katalogu nálezů závaží (Nsž).

Mapa 3: Nálezy sférických a dvoukónického závaží (Ns) na akropoli hradiště na Libici.

Nsz 9. Sférické závaží, obr. 2: 9.

Av.: bez dochované výzdoby.

Rv.: bez dochované výzdoby.

Mosazí plátované železo (s olověným jádrem?); hmotnost **29 g** před konzervací; průměr 22 mm, výška 19 mm; povrch silně poškozen korozí, plátování dochováno na cca jedné třetině plochy.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **2014**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. 330/2014.

Nsz 10. Sférické závaží, obr. 2: 10.

Av.: částečně dochovaná výzdoba – 1 kroužek.

Rv.: bez výzdoby.

Mosazí plátované železo (s olověným jádrem?); hmotnost **40,4 g** před konzervací; průměr 23 mm, výška 19 mm; povrch líce i rubu poškozen korozí.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **2014**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. 345/2014.

Nsz 11. Sférické závaží, obr. 2: 11.

Av.: částečně dochovaná výzdoba – 2 kroužky.

Rv.: bez dochované výzdoby.

Mosazí plátované železo (s olověným jádrem?); hmotnost **15,4 g** před konzervací; průměr 17 mm, výška 13 mm; líc částečně porušen korozí, rub a obvod silně poškozen korozí.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **2015**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. 3046/2015.

Nsz 12. Sférické závaží, obr. 2: 12.

Av.: pět kroužků uspořádaných do kříže; perlovec po obvodu plošky.

Rv.: bez výzdoby.

Mosazí plátované železo (s olověným jádrem?); hmotnost **40,73 g** před konzervací; průměr 22 mm, výška 19 mm.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **2014**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. 338/2014.

Ostatní závaží různých tvarů (Noz 1–18)

Druhou skupinu tvoří závaží vyrobená převážně z olova. Z morfologického hlediska můžeme sledovat výraznější variabilitu souboru. Objevují se zde krychle, kvádry i válcovité a kuželovité tvary. Ve dvou případech jsou na povrchu označena dvěma a pěti důlky a v jednom vystupují na povrchu čtyři ve středu protínající se linie. Základním kritériem pro zařazení do této skupiny byl pravidelný tvar, kterým se pravděpodobná závaží odlišovala od atypických olovených slitků a odseknutých částí hřiven, které se na akropoli hradiště vyskytovaly v počtu několika stovek kusů.

Ve srovnání se skupinou sférických závaží je třeba při práci s tímto souborem postupovat s výrazně větší opatrností a získaná data mají spíše doplňkový charakter. Jedná se v první řadě o nálezy z ornice, tedy mimo jejich původní nálezový kontext. Převážně jednoduché tvary nejsou natolik typické, aby dovolovaly jednoznačné chronologické zařazení na základě analogií. Obdobné spektrum tvarů najdeme sice například mezi nálezy z norského Kaupangu¹⁰⁰ nebo z lokality Llanbedr-goch ve Walesu datované do 9. až 10. století,¹⁰¹ ale také například na hornických sídlištích 13. století.¹⁰² Nelze vyloučit ani možnost, že by se zčásti mohlo jednat třeba o hrací kameny.

Nálezy 18 olovených závaží byly v rámci deseti sezon oficiálního detektorového průzkumu, který probíhal v letech 2009 až 2018, rozloženy vcelku rovnoměrně: 2010 – 4 ks, 2011 – 4 ks, 2012 – 3 ks, 2013 – 1 ks, 2015 – 3 ks, 2016 – 1 ks, 2017 – 1 ks a 2018 – 1 ks.

**Soupis nálezů ostatních závaží různých tvarů (Noz)
na akropoli hradiště na Libici**

Noz 1. Kruhové mírně kónické závaží (tvaru komolého kuželu), *obr. 3: 1.* Bez výzdoby.

Olovo; hmotnost **7,9 g** (před konzervací); průměr 19 mm, výška 5 mm.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **2010**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. 315/2010.

¹⁰⁰ SKRE, D. ed.: *Means of Exchange*, s. 124–128.

¹⁰¹ <https://museum.wales/collections/online/object/1f5b0470-4d0f-3e64-9d5c-f5a1b9424753/Early-Medieval-lead-weight/>

¹⁰² HRUBÝ, Petr – HEJHAL, Petr – HOCH, Aleš – KOČÁR, Petr – MALÝ, Karel – MACHÁŇOVÁ, Lenka – PETR, Libor – ŠTELCL, Jindřich: *Středověký úpravnický a hornický areál Cvilínek u Černova na Pelhřimovsku*, Památky archeologické 103, 2012, obr. 76: 16–18.

Noz 2. Kruhové mírně kónické závaží (tvaru komolého kuželu), *obr. 3: 2*.
Bez výzdoby.

Olovo; hmotnost **16,6 g** (před konzervací); průměr 18 mm, výška 7,5 mm.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **2010**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. 333/2010.

Noz 3. Kruhové závaží (tvaru kruhového válce), *obr. 3: 3*.

Bez výzdoby.

Olovo; hmotnost **17,7 g** (před konzervací); průměr 20 mm, výška 6 mm.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **2010**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. 359/2010.

Noz 4. Závaží tvaru kváдру (tvaru hranolu), *obr. 3: 4*.

Bez výzdoby.

Olovo; hmotnost **7,2 g** (před konzervací); šířka 14 mm, hloubka 14 mm, výška 5 mm.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **2010**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. 451/2010.

Noz 5. Závaží tvaru zaobleného kužele s vertikálním otvorem (kónický tvar), *obr. 3: 5*.

Bez výzdoby.

Olovo; hmotnost **7,9 g** (před konzervací); průměr 12 mm, výška 13 mm.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **2011**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. IB 117/2011.

Noz 6. Závaží tvaru kváдру (tvar hranolu), *obr. 3: 6*.

Bez výzdoby.

Olovo; hmotnost **4 g** (před konzervací); šířka 9 mm, hloubka 9 mm, výška 6 mm.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **2011**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. IB 155/2011.

Noz 7. Závaží tvaru kváдру (tvar hranolu), *obr. 3: 7*.

Bez výzdoby.

Olovo; hmotnost **8 g** (před konzervací); šířka 11 mm, hloubka 11 mm, výška 8 mm.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **2011**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. IB 157/2011.

Noz 8. Závaží tvaru kváдру, obr. 3: 8.

Bez výzdoby.

Bronz; hmotnost **80,3 g** (před konzervací); šířka 31 mm, hloubka 30 mm, výška 20 mm.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **2011**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. KS 10/2011.

Noz 9. Kruhové závaží (tvaru kruhového válce), *obr. 3: 9.*

Na svrchní ploše dva důlky.

Olovo; hmotnost **3,9 g** (před konzervací); průměr 12 mm, výška 5 mm.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **2012**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. 44/2012.

Noz 10. Závaží tvaru kváдру, obr. 3: 10

Bez výzdoby.

Olovo; hmotnost **1,3 g** (před konzervací); šířka 6 mm, hloubka 5 mm, výška 4 mm.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **2012**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. 91/2012.

Noz 11. Závaží tvaru kváдру (tvar hranolu), *obr. 3: 11.*

Bez výzdoby.

Olovo; hmotnost **2,2 g** (před konzervací); šířka 9 mm, hloubka 9 mm, výška 4 mm.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **2012**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. TR 12/2012.

Noz 12. Nepravidelné kruhové závaží (tvaru oválného válce), *obr. 3: 12.*

Na svrchní straně vystoupilý obvod.

Olovo; hmotnost **17,2 g** (před konzervací); průměr 20–22 mm, výška 7 mm.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **2016**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. 149/2016.

Noz 13. Kruhové závaží (tvaru kruhového válce), *obr. 3: 13*

Na svrchní straně vystupují čtyři od obvodu ke středu směřující ryté linie.

Olovo; hmotnost **11,9 g** (před konzervací); průměr 22 mm, výška 5 mm.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **2017**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. 68/2017.

Obr. 3: Ostatní závaží různých tvarů z libické akropole.

Číslování odpovídá katalogu nálezů závaží (Noz).

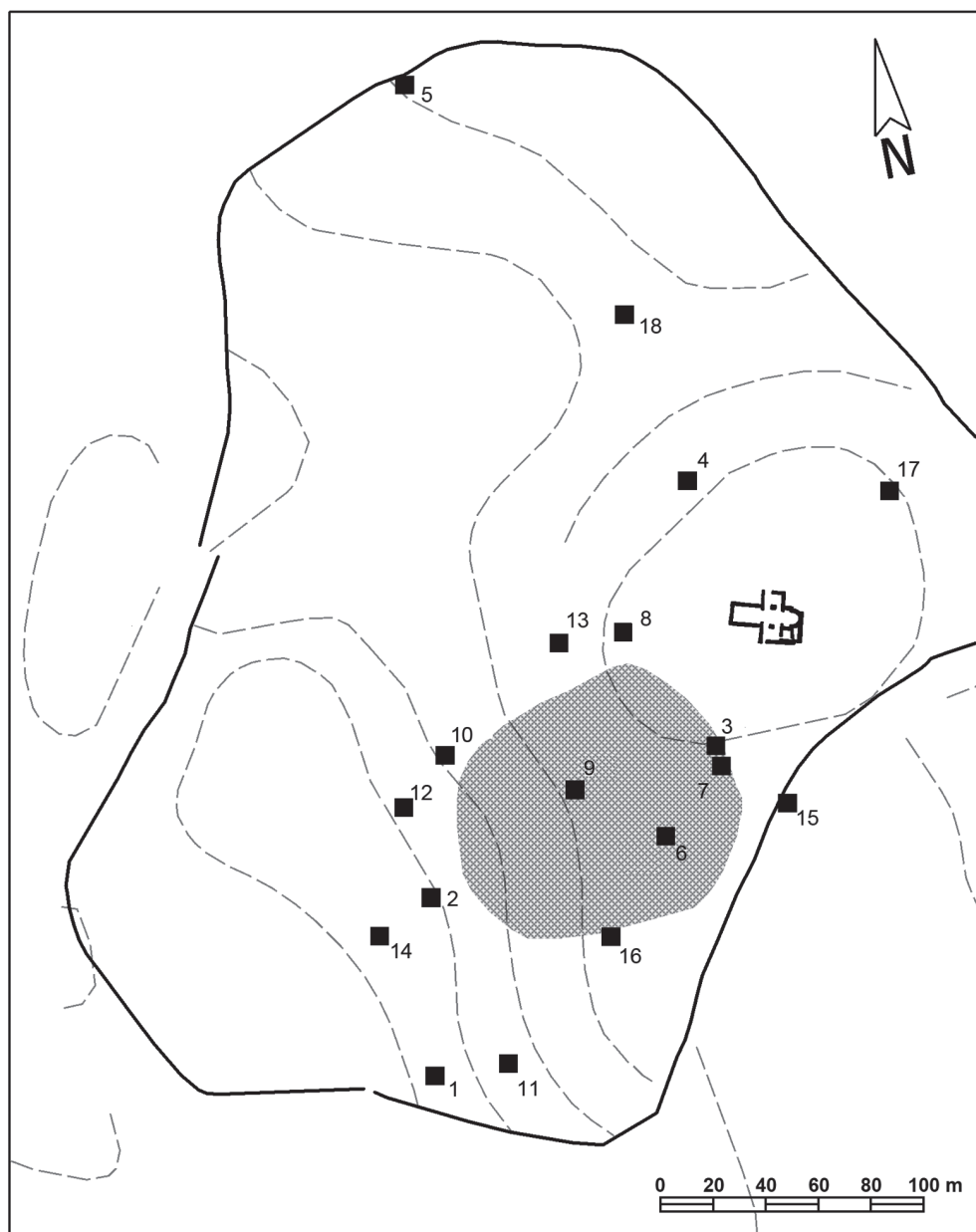
Noz 14. Závaží tvaru kvádrů s mírně skosenými rohy na svrchní straně,
obr. 3: 14.

Na svrchní straně pět důlků.

Olovo; hmotnost **7,2 g** (před konzervací); šířka 11 mm, hloubka 11 mm, výška 7 mm.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **2015**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. 3033/2015.

Mapa 4: Nálezy ostatních závaží různých tvarů (Noz) na akropoli hradiště na Libici.

Noz 15. Závaží tvaru kváдру s mírně skosenými hranami na svrchní straně, obr. 3: 15.

Bez výzdoby.

Olovo; hmotnost **9,2 g** (před konzervací); šířka 11 mm, hloubka 12 mm, výška 7 mm.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **2015**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. 2008/2015.

Noz 16. Závaží tvaru kváдру, obr. 3: 16.

Bez výzdoby.

Olovo; hmotnost **6,4 g** (před konzervací); šířka 13 mm, hloubka 12 mm, výška 4 mm.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **2015**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. 3006/2015.

Noz 17. Kruhové závaží (tvaru kruhového válce), *obr. 3: 17.*

Na svrchní straně vystupují čtyři ve středu se protínající linie (osm paprsků).

Olovo; hmotnost **8,4 g** (před konzervací); průměr 12 mm, výška 8 mm.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **2018**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. 12/2018.

Noz 18. Závaží lichoběžníkového průřezu s obdélníkovitou základnou u vrcholu s otvorem (tvar na vrcholu zaobleného obdélníkového jehlanu), *obr. 3: 18.*

Bez výzdoby.

Olovo; hmotnost **11,5 g** (před konzervací); šířka 10 mm, hloubka 12 mm, výška 21 mm.

Naleziště: **Libice nad Cidlinou** (okr. Nymburk) **2013**; lokace: akropole; archeologický výzkum detektorem kovu.

Sbírka: Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i., přír. č. 19/2013.

Při úvahách o funkcích, které mohla závaží plnit, je mimo jiné klíčová i jejich poloha v rámci akropole. Přestože místa nálezu všech artefaktů získaných při prospekci detektory kovů byla relativně přesně zaměřena, nebyl žádný z nich zachycen v místě svého původního uložení. Na pohyb nálezů v ornici měla vliv dlouhodobá zemědělská činnost a také mírný sklon terénu v jihozápadní části akropole. V případě mincí můžeme počítat s posunem i několika desítek metrů (viz *mapa 1: 13a–b, 18a–b*).

Nedestruktivní průzkum akropole identifikoval hlavní komunikační linii ve směru východ–západ, na kterou se kolmo připojovala cesta od jižní brány. Jihoovýchodně od křižovatky těchto cest se nachází rozsáhlý areál s doklady zpracování neželezných kovů, který byl vymezen na základě geofyzikálního měření a průzkumu detektory kovů. Na *mapách 3 a 4* je vyznačen šrafováním.

Více než polovina raně středověkých mincí se objevuje v okolí kostela, nejvýše položené části akropole v blízkém okolí kostela. Bez nálezů denárových ražeb je jižní a jihozápadní část.

Zcela jiný obraz ukazuje distribuce sférických závaží (viz *mapa 3*). Výraznější koncentraci celkem pěti závaží vidíme v jižní části akropole v blízkosti jižní brány. Další čtyři závaží byla nalezena podél cesty, která vedla od západního vstupu na akropoli směrem ke kostelu. Výskyt tohoto typu závaží je vázán především na dvě hlavní komunikace procházející akropolí a zároveň se zcela vyhýbá oblasti s výraznými doklady zpracování neželezných kovů. Používání sférických závaží také patrně nesouvisí ani s nálezem mincí.

Olovená a jedno bronzové závaží vytvářejí zcela jasný shluk v jihozápadní čtvrtině akropole, což dovoluje předpokládat, že se může jednat o soubor předmětů, které k sobě mají blízko jak z hlediska funkčního, tak i chronologického (viz *mapa 4*). V úvahu připadá jednak vazba na komunikaci směřující od jižní brány a nelze vyloučit ani souvislost s použitím těchto závaží v rámci výrobních procesů při práci s neželeznými kovy.

Na základě distribuce sledovaných souborů mincí, sférických závaží a závaží olovených tak můžeme konstatovat, že jejich funkce nebyly podstatným způsobem propojeny. V případě sférických závaží je zcela nepochybné, že nesouvisí s výrobními aktivitami, jak se předpokládá na některých lokalitách v severní Evropě, ale s velkou pravděpodobností je můžeme spojit s obchodní činností. Váženy pak byly spíše jiné komodity než zlomkový kov. Z morfologického hlediska poměrně heterogenní soubor převážně olovených závaží mohl být rovněž svázán s obchodními aktivitami, ale nelze vyloučit i další použití. Zásadní otázkou pak zůstává, jakou roli plnil v provozu hradiště ražený kov. Zcela jednoznačná je vazba na elitní prostředí v širším okolí kostela, kde se při prospekci detektory kovů vyskytovaly ve větší míře fragmenty artefaktů vyrobených ze zlata a stříbra. Můžeme tak předpokládat, že vlastnictví raženého kovu bylo pro druhou polovinu 10. a první polovinu 11. století stále výhradou relativně úzce vymezené části společnosti.